

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра професійної освіти та
технологій сільськогосподарського
виробництва

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виконала: Чендакова Лариса Степанівна
студентки 6М-Пр(М)з групи заочної ф. н.
спеціальність: 015 Професійна освіта
спеціалізація: 015.18 Технологія виробництва і
переробки продуктів сільського господарства

Науковий керівник:

Ковальчук Василь Іванович, доктор
педагогічних наук, професор

Допущено до захисту

«__» _____ 20__ року

Завідувач кафедри: _____ В.І. Ковальчук

Дата захисту _____

Оцінка « _____ »

Підписи членів ДЕК:

Глухів 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	
1.1. Стан та проблеми професійної освіти в умовах ринку праці	9
1.2. Сутність поняття «педагогічна майстерність»	17
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	43
2.1. Модель формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання	26
2.2. Методи формування педагогічної майстерності	36
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	
3.1. Експериментальні дослідження рівня розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання	48
3.2. Методичні рекомендації щодо розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання	56
Висновки до розділу 3	60
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Актуальність дослідження. Соціально-економічні зміни, що відбуваються на початку XXI століття в нашій країні висувають вимоги до організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, спрямованого на формування в студентів загальних і професійних компетентностей, що є адекватними вимогам сучасного ринку праці. Реформування вищої освіти в Україні, перехід до нового особистісно-орієнтованого підходу в навчанні й вихованні виявляється неможливим без створення необхідних умов для забезпечення сталого розвитку власне педагога. Саме наявність відповідного рівня сформованості професійно-педагогічної компетентності як таксономічно ієрархізованої структурної єдності компетентностей нижчого порядку у викладачів, що є суголосним запитам глобалізованого інформатизованого суспільства, а також є запорукою розвитку суспільства загалом і системи вищої освіти зокрема.

Розвиток професійної освіти в Україні ґрунтуються на таких нормативно-правових основах, як Закони України: «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років», Концепція «Нова українська школа» (2016 р.), «Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010– 2020 р.)», «Концепція розвитку педагогічної освіти» (2018 р.); постанови Кабінету Міністрів України: «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011 р.), «Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (2015 р.), «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015 р.); «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.), «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»» (2015 р.) та інші. Встановлено, що модернізація вищої професійної освіти в Україні неможлива без її диверсифікації як складного соціально-педагогічного явища, що передбачає різнобічний розвиток й інтеграцію усіх освітніх систем і процесів. Зміни на законодавчому та нормативному рівнях у вищій освіті

потребують своєчасної й адекватної реакції, вдумливого та виваженого стратегічного підходу, який передбачав би такі концептуальні тенденції розвитку професійної освіти, а саме: демократизація, транспарентність, гуманізація та гуманітаризація, фундаменталізація, інформатизація, технологізація, неперервність й ефективність, у першу чергу, професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

У процесі пошуку нової освітньої парадигми, широкого поширення набувають різні види й форми професійної освіти, яка є провідною умовою всебічного розвитку особистості, збагачення її творчого потенціалу, засобом реалізації здібностей, а також зростання професійної компетентності, удосконалення раніше здобутих знань, умінь і навичок. Сьогодні існує протиріччя між потребою в розвитку педагогічної майстерності майбутнього педагога професійного навчання та відсутністю відповідного науково-методичного забезпечення цього процесу.

Отже, впровадження комплексу заходів, спрямованих на розв'язання проблем розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання набуває особливого значення на загальнодержавному, регіональних і галузевих рівнях.

Сучасна освітня парадигма передбачає всебічне оновлення професійної підготовки майбутніх фахівців. Такий процес актуалізується у зв'язку з кардинальними змінами в системі освіти. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток, власне, особистості педагога професійного навчання, не тільки щодо озброєння його професійно необхідними науково-теоретичними знаннями, а й щодо його гуманістичної сутності. Це ставить необхідність переходу від авторитарно-дисциплінарної моделі навчання до особистісно-орієнтованої, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємодія, творча співпраця.

Професійна підготовка сучасного педагога професійного навчання зорієнтована на формування професійних цінностей, потребує чітко визначених освітніх цілей і мотивів, організації та проектування психолого-

педагогічних умов освітнього процесу, спрямованого на фахівця з сучасним типом професійного мислення, здатного до ефективного професійного саморозвитку і самореалізації на сучасному ринку праці. Це зумовлює потребу у формуванні відповідних знань і умінь, аналізу соціально-економічних змін на ринку праці, адекватного сприйняття цілей та мотивів сучасної професійної діяльності.

За таких умов важливими є вміння організувати освітній процес як взаємодію, спрямовану на розвиток особистості, здійснювати культуротворчу та життєтворчу місію. Відомі нині стилі й методи навчання виявляються певним чином застарілими та не у повній мірі сприяють розвитку компетентностей студентів. Вирішення такої проблеми можливе шляхом формування та розвитку умінь добирати й застосовувати такі стилі та методи викладання, які сприятимуть засвоєнню знань і розвитку загальної здатності до творчого мислення й активної поведінки.

Тому, організовуючи навчальний процес, необхідно пам'ятати: навчання відбувається тоді, коли людина змінює власне ставлення або поведінку на краще, відповідно до власного світобачення. Реалізувати ці вимоги можна в разі реформування загальної структури навчання, оновлення навчальних програм, адаптування їх до сьогоденних умов і використання сучасних методів навчання.

Практичне втілення цього завдання більшою мірою залежить від педагогічних кадрів, їхньої майстерності та професіоналізму, тому методи навчання мають максимально сприяти досягненню поставленої мети та виконанню відповідних завдань.

Сучасному педагогу професійного навчання важливо усвідомити завдання, що передбачають: вироблення в учнів нового типу критичного та творчого мислення, що включає вміння зіставляти й аналізувати факти, аргументовано захищати власну точку зору; формування ґрунтовних теоретичних знань і умінь реалізовувати їх у практичній діяльності.

Тому педагогам необхідно оволодіти методиками, які стимулюють конструктивно-критичне мислення, розвивають творчі здібності. Досягнути

цих завдань можливо тільки за умови реалізації інноваційного, творчого підходу до процесу навчання. Застосування інноваційних підходів до навчання на основі сучасних методик і технологій навчання передбачає докорінну зміну методичних стереотипів, які сформувалися у педагогів [1; 2; 3; 4].

Висвітленню проблем підготовки інженерно-педагогічних кадрів присвячені роботи С. Артюха, С. Батишева, Н. Брюханової, Г. Зборовського, Е. Зеєра, О. Дубасенюк, Р. Карпової, О. Коваленко, П. Лузана, Н. Ничкало, А. Пастухова, В. Радкевич, О. Романовського, В. Сидоренка, О. Щербак; психологічні проблеми відображені в працях Н. Кузьміної, Т. Кудрявцева, І. Лобача; дидактичні питання розглядають П. Підкасистий, Б. Соколов, Л. Тархан та інші.

Психолого-педагогічні основи підготовки майбутніх педагогів створені і репрезентовані у дослідженнях таких вчених, як: О. Абдуліна, В. Андрущенко, А. Бойко, П. Гальперін, Н. Дем'яненко, І. Зязюн, Є. Климов, В. Краєвський, В. Кремень, В. Рибалка, С. Рубінштейн, Н. Тализіна, Л. Хомич, І. Якиманська та інші.

Проблемі розвитку педагогічної майстерності присвячені праці таких науковців, як В. Абрамян, М. Барахтян, Є. Барбіна, О. Булатова, Н. Волкова, М. Гриньова, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Ковальчук, Г. Переухенко, О. Пехота, В. Радкевич, С. Сисоєва, Т. Сущенко, Н. Ничкало, Н. Тарасевич, С. Швидка тощо. Авторами розроблено теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної майстерності або окремих її складових у різних категорій педагогів, представлено ефективний інструментарій її здобуття і вимірювання. Незважаючи на розмаїття та велику кількість досліджень з визначеної проблематики, питання формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання в умовах освітнього процесу закладів вищої освіти, залишається ще не до кінця розкритою.

Зазначене вище підтверджує актуальність теми магістерської роботи «Формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти».

Мета дослідження полягає в аналізі та узагальненні досвіду формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання в умовах освітнього процесу закладу вищої освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – зміст і методи формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання.

Складність досліджуваної теми зумовила необхідність розв'язання наступних завдань:

1. Дослідити стан та проблеми професійної освіти педагогів професійного навчання в умовах ринку праці.
2. Проаналізувати ключові поняття дослідження.
3. Виокремити методи розвитку педагогічної майстерності.
4. Експериментально перевірити рівень сформованості педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання.
5. Розробити рекомендації для педагогічних працівників щодо формування педагогічної майстерності.

Методи дослідження. Досягненню мети й вирішенню поставлених завдань сприяло використання комплексу методів дослідження:

теоретичні: аналіз нормативних документів, психолого- педагогічної, спеціальної літератури; порівняння, зіставлення й узагальнення для уточнення базових понять дослідження; системний аналіз досліджень щодо формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання;

емпіричні: вивчення й узагальнення педагогічного досвіду викладачів ЗВО; методи збору інформації (бесіда, анкетування, опитування, спостереження та тестування) з метою визначення стану сформованості педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:

вперше: узагальнено позитивні здобутки вітчизняного та міжнародного досвіду щодо визначення тенденцій на ринку праці та виокремлення ключових навичок, які необхідно формувати в студентів в професійній підготовці в закладах вищої освіти;

уточнено та конкретизовано: поняттєво-категоріальний апарат досліджуваної проблеми (зокрема, зміст понятійного конструкту «педагог професійного навчання», «педагогічна майстерність»;

набули подальшого розвитку: теоретичні положення щодо вдосконалення, форм і методів навчання в ЗВО щодо формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що узагальнено методичні рекомендації щодо методів формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання.

Апробація результатів магістерської роботи. Основні результати й теоретичні положення дослідження доповідалися та обговорювалися на:

II Міжнародній науково-практичній конференції «Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства» (8 листопада, 2018 рок., м. Київ).

Основні результати дослідження опубліковані в статті: *Чендакова Л. С. Формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання [Текст] / Л. С. Чендакова // Молодий вчений. — 2020. — №7. С. 195-198. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/7/42.pdf>*

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Загальний обсяг роботи 120 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

1.1. Стан та проблеми професійної освіти в умовах ринку праці

Професійна (професійно-технічна) освіта є складником української системи освіти, де людина може оволодіти знаннями, уміннями і навичками за певною робітничою професією. Наразі у закладах профосвіти можна здобути майже 430 професій.

В Україні створена нормативно-правове забезпечення діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти (Додаток 1, 2), які ми класифікували за блоками:

- Конституція та закони України;
- Кодекси України;
- Постанови Верховної Ради України;
- Укази Президента України;
- Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України;
- Накази Міністерства освіти і науки України;
- Нормативні документи інших міністерств і відомств;
- Міжнародні нормативно-правові акти;
- Перелік нормативних документів з питань професійно-технічної освіти;
- Нормативні документи щодо морального та матеріального заохочення педпрацівників ЗПО;
- Соціальне партнерство;
- Нормативна база психологічної служби.

Сучасна професійна освіта є досить гнучка та швидко реагує на запити ринку праці. Освіту в ЗП(ПТ)О можуть отримати, як випускники шкіл, так і дорослі за повним або скороченим циклом.

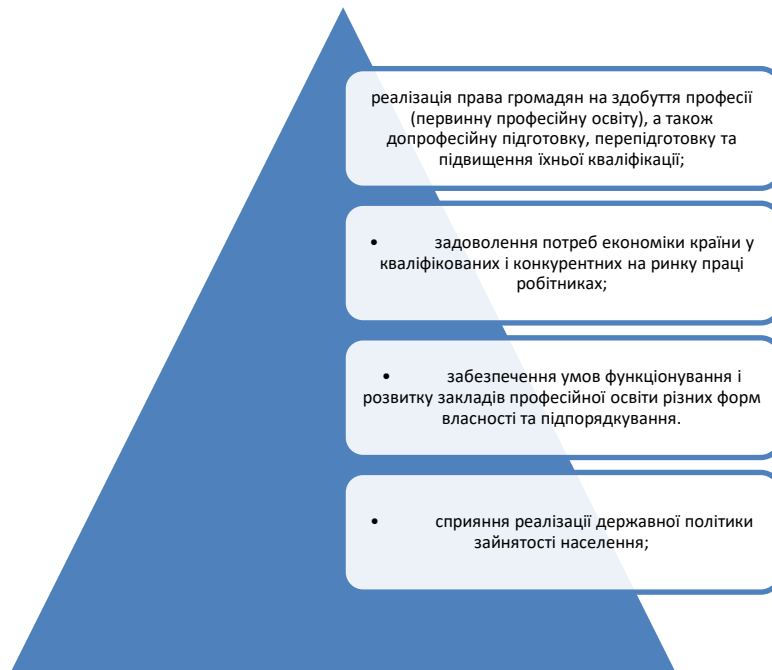

Рис. 1.1. Цілі професійної освіти в Україні

Допрофесійна підготовка – здобуття початкових професійних знань, умінь особами, які раніше не мали робітничої професії.

Первинна професійна підготовка – здобуття профосвіти особами, які раніше не мали робітничої професії, або спеціальності іншого освітньо-кваліфікаційного рівня, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації, необхідний для продуктивної професійної діяльності.

Перепідготовка – професійне навчання, спрямоване на оволодіння іншою професією робітниками, які здобули первинну професійну підготовку.

Підвищення кваліфікації – професійне навчання робітників, що дає можливість розширювати і поглиблювати раніше здобуті професійні знання, уміння і навички на рівні вимог виробництва чи сфери послуг.

У заклада П(ПТ)О учні отримують освіту безкоштовно.

В Україні функціонує 754 заклади П(ПТ)О (станом на 1 січня 2019 року). Професійну освіту здобувають 253 920 учнів, з них на базі повної загальної освіти – 62 029. Розподіл за регіонами показаний на рис 2.

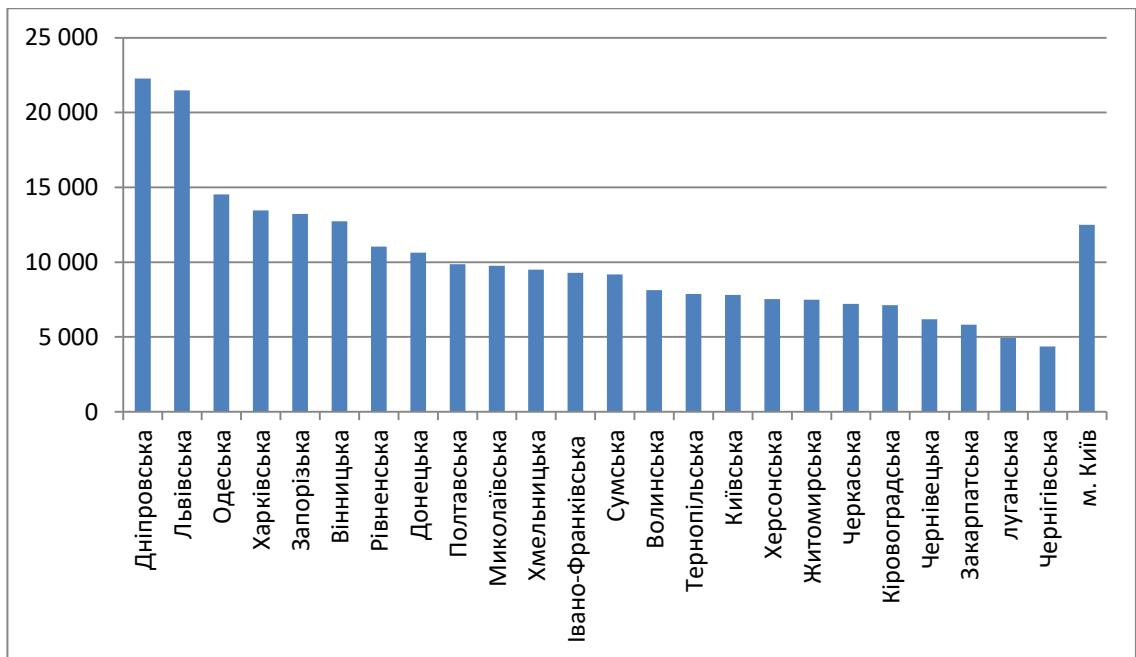

Рис. 1.2. Розподіл кількості учнів в ЗП(ПТ)О

За даними Міністерства освіти і науки України в ЗП(ПТ)О підготовка здобувачів здійснюється для таких галузей [5] (рис.3).

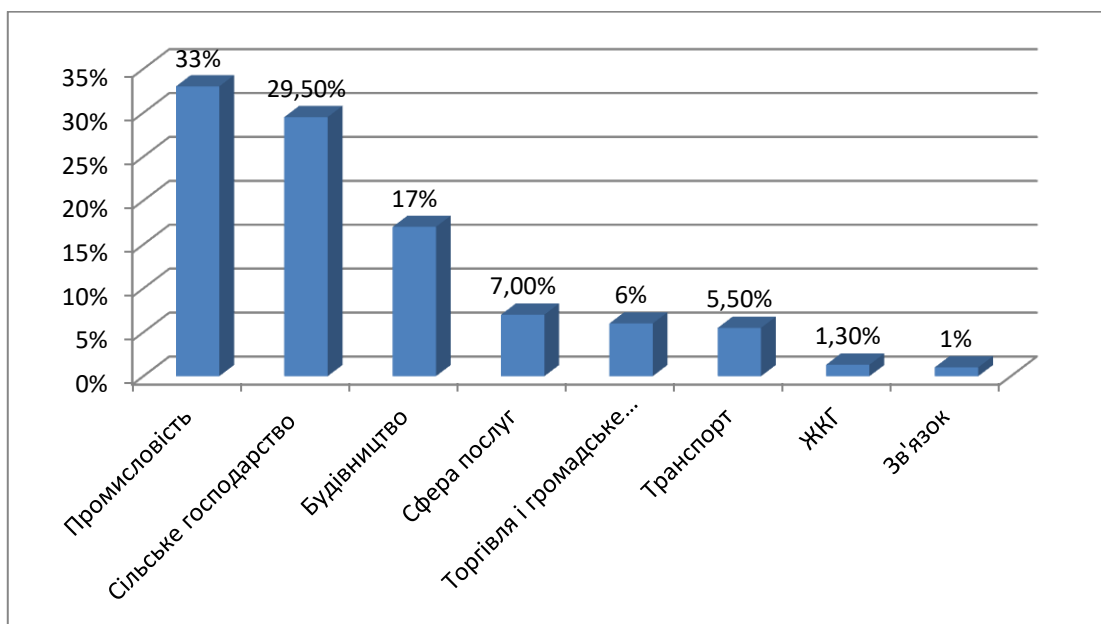

Рис. 1.3. Розподіл ЗП(ПТ)О за галузями підготовки

Окрім того важливим поступом є те, що сьогодні в системі навчається 4 100 осіб з особливими освітніми потребами.

Спрямовані перш за все на забезпечення економіки держави фахівцями з затребуваними компетентностями. Сьогодні стан профтехосвіти подекуди досить критичний через затарілість та й матеріально-технічної бази

загалом. Тому потрібне масштабне “перезавантаження” системи профтехосвіти. Яке стосується не тільки покращення інфраструктури, а й створенням нових стандартів та підготовку персоналу. Загалом реформи спрямовані на зміну фінансування, покращення якості освіти, та розвиток державно-приватного партнерства.

В Україні активно впроваджується у 262 закладах профосвіти дуальна освіта до якої до якої задіяні 1 160 роботодавців та 12 444 здобувачі освіти. професію можна отримати за 190 найменуваннями [6].

МОН України розробило проект концептуальних засад реформування професійної освіти України «Сучасна професійна освіта». Документ розкриває палітру змін, які треба здійснити у професійній освіті та визначає мету, завдання й шляхи розвитку системи П(ПТ)О [7].

Як бачимо сьогодні в Україні внаслідок того, що різні галузі економіки мають потребу в кваліфікованих робітничих кадрах, першочергового значення набуває модернізація й оновлення засад підготовки кваліфікованих працівників у ЗП(ПТ)О різних типів. На ринку праці стрімко зростає необхідність у кваліфікованих виробничих кадрах. Утім, за свідченням вітчизняних роботодавців, підготовка таких кадрів у ЗП(ПТ)О далеко не завжди відповідає вимогам сьогодення [8; 9; 10]. Тому в таких умовах актуалізується потреба підготовки нового покоління педагогів професійного навчання, які б володіли сучасними методиками та технологіями навчання, вміли знаходити контакт з молодим поколінням, швидко реагувати на зміни і потреби ринку праці [11].

Якість професійної освіти потребує реалізації трьох ключових завдань:

- Створення нового змісту професійної освіти побудованого на компетентнісній основі, що задовільнить потреби економіки; системи забезпечення якості освіти.
- Забезпечення інноваційності, доступності, прозорості, гнучкості й відкритості освітнього процесу.

- Залучення до освітнього процесу фахівців роботодавців, створення системи стимулювання професійного розвитку педагогічних працівників.

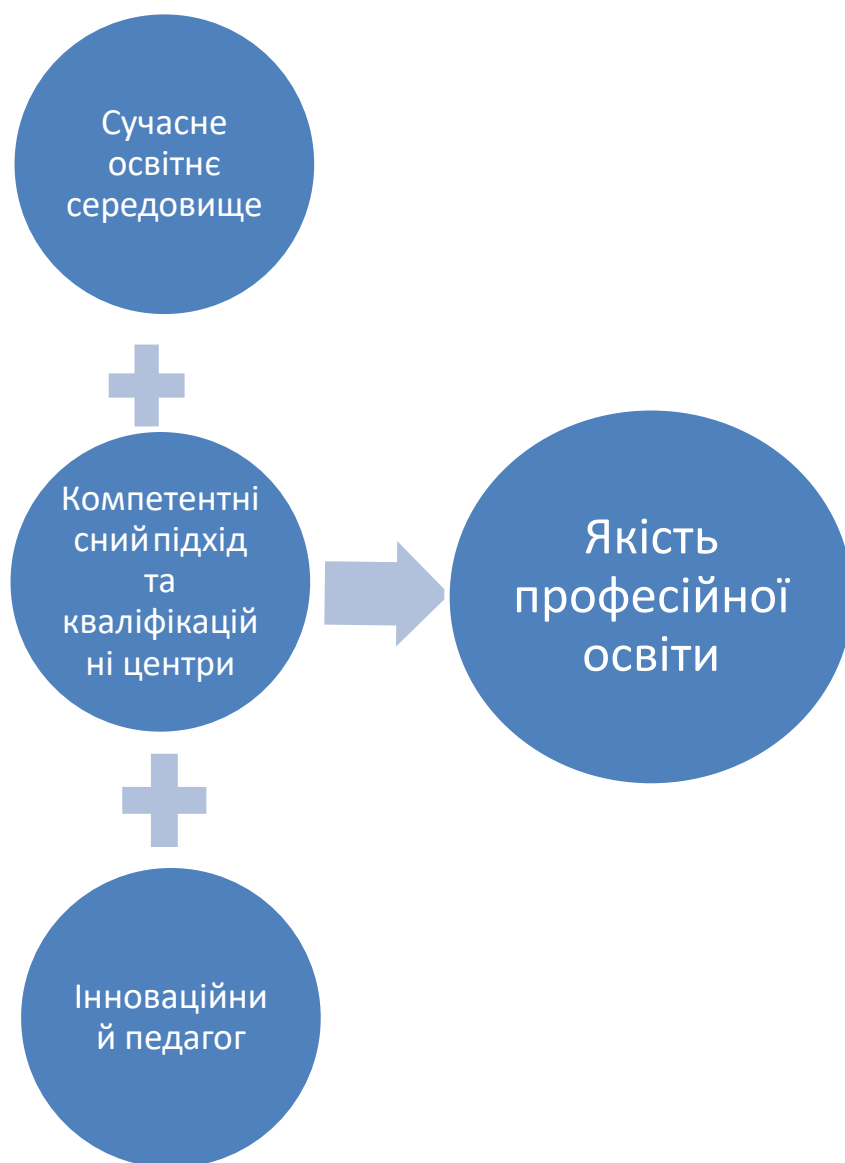

Рис. 1.4. Компоненти якості професійної (професійно-технічної) освіти

Як бачимо з рис. 4 складниками якості професійної (професійно-технічної) освіти сучасне освітнє середовище; інноваційний педагог; освітній процес, зорієнтований на компетентнісний підхід.

У сфері професійної (професійно-технічної) освіти здобувачі набувають ключових, загальнопрофесійних та професійних компетентностей:

- ключові – компетентності, що необхідні для самореалізації, розвитку активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та адаптації на ринку праці;
- загальнопрофесійні – компетентності, що формують уявлення, опорні знання за певним професійним спрямуванням, створюють необхідне підґрунтя для здобуття особою професійних кваліфікацій;
- професійні – компетентності, що дають змогу особі виконувати певні роботи або здійснювати професійну діяльність.

Рис.1.5. Компетентності професійної освіти

Освітній процес в закладах професійної (професійно-технічної) освіти здійснюють педагогічні працівники професійно-технічних навчальних закладів та установ професійно-технічної освіти, до них належать викладачі, педагоги професійного навчання, вихователі, майстри виробничого навчання, старші майстри, старші майстри виробничого навчання, інструктори виробничого навчання, методисти, практичні психологи, соціальні педагоги, керівники фізичного виховання, керівники професійно-технічних навчальних закладів, науково-методичних та навчально-методичних установ, їх

заступники та інші працівники, діяльність яких пов'язана з організацією і забезпеченням навчально-виховного процесу.

Підготовка педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти та установ професійно-технічної освіти здійснюється у закладах вищої освіти.

Система професійно-педагогічної підготовки майбутнього педагога професійного навчання покликана забезпечити реалізацію основних положень програми “Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” шляхом критичного переосмислення досягнутого, а також його оновлення. Для цього необхідно використати все позитивне з раніше здобутого у науково-методичному арсеналі та поєднати з докорінним реформуванням концептуальних, змістовно-структурних і організаційнопедагогічних його основ. Розглянемо характеристику та структуру діяльності педагога професійного навчання з метою знаходження можливостей змін та удосконалення [12, с.44-62]. Педагог професійного навчання може працювати на посаді викладача, майстра та інструктора виробничого навчання, асистента, молодшого наукового співробітника (наукового співробітника), методиста та на інженерних посадах на підприємствах і в науково-дослідних установах галузі. Педагог професійного навчання здійснює навчально-виховну, виробничо-технологічну, науково-дослідницьку та організаційно-управлінську діяльність у закладах П(ПТ)О, навчально-виробничих комбінатах, закладах загальної середньої освіти, а також у ЗВО, закладах післядипломної освіти тощо.

Коротко розглянемо кожен з видів діяльності:

Методична (навчальна) діяльність спрямована на організацію та управління навчальною діяльністю.

Виробничо-технологічна діяльність забезпечує організацію та управління навчально-виробничим процесом в ЗП(ПТ)О що передбачає виконання виробничо-технологічних робіт.

Організаційно-управлінська діяльність передбачає організацію освітнього процесу, створення сприятливого середовища в колективі, плануванням, , організацію та контроль їх виконання.

Дослідницька діяльність спрямована насамперед на діагностику стану і визначення проблем освітнього процесу та шляхів їх розв'язання в ЗП(ПТ)О; впровадження у практику сучасних психологопедагогічних теорій і технологій; аналіз та синтез у професійній діяльності, прогнозування, організація та здійснення експериментальної перевірки, на практичне впровадження науково-методичних розробок у систему професійної освіти; формування наукових звітів, підготовка наукових статей та доповідей, методичних матеріалів тощо.

Виховна діяльність спрямована на організацію виховної роботи з учнями, психологічну підтримку та корекцію їхньої поведінки, проведення виховних заходів, поза навчальна робота тощо [13].

Загалом діяльність ППН спрямована на підвищення якості професійної освіти, вона є основною умовою випереджаючої підготовки фахівців для професійної освіти, здатних ефективно працювати, особистісно та професійно розвиватися в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства [14 , с. 75]. Для цього необхідно сформулювати позитивну мотивацію до сприйняття змін, забезпечення постійного саморозвитку впровадження в практику роботи сучасних технологій, наближення освітнього процесу до вимог ринку праці.

Підготовку фахівців спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» освітнього ступеня «Бакалавр» здійснюють майже в усіх регіонах (Додаток 3).

Запропонована статистика допоможе визначити затребуваність спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» по регіонах України з метою визначення перспективи і потенціального працевлаштування майбутніх педагогів професійного навчання у закладах професійної (професійно-технічної освіти).

В дослідженнях українських науковців обговорюється думка, що для розвитку професійної освіти доцільно «впроваджувати конструктивні ідеї зарубіжного досвіду, розробити систему консультування учнів і студентів щодо розвитку професійної кар'єри, створення інформаційно-освітнього середовища ЗП(ПТ)О...., розширення дослідно-експериментальної роботи на базі ЗП(ПТ)О і виробничих підприємств [16,с. 96-97].

За результатами вивчення наукової літератури і практики підготовки фахівців, можемо сказати, що система підготовки майбутніх педагогів професійного навчання потребує суттєвої модернізації із урахуванням сучасних тенденцій глобалізації і цифровізації. Підтвердженням цього є думка академіка Н. Ничкало, яка зазначає, що для модернізації професійної освіти і навчання необхідна міжнародна співпраця, педагогічний діалог, впровадження кращого міжнародного досвіду [17, с. 145].

Розвиткові системи професійної (професійно-технічної) освіти сприятиме реалізація «Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти “Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта” на період до 2027 року» [18].

1.2. Аналіз термінологічної бази дослідження розвитку педагогічної майстерності

В сучасних умовах інноваційного розвитку суспільства актуалізується питання професійного розвитку фахівців в усіх сферах, в тому числі й освіті. Технологічний розвиток вимагає підготовки майбутніх фахівців для різних галузей народного господарства відповідно потреб ринку праці і суспільства.

Досліджуючи проблематику формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання, вважаємо необхідним визначити, насамперед, термінологічний апарат дослідження.

За визначенням поданим в Енциклопедії освіти «педагог професійного навчання це педагогічний працівник ЗП(ПТ)О або ЗВО, що виконує функції

майстра виробничого навчання і викладача спеціальних та профільно-орієнтованих дисциплін [19, с. 635].

У Національному класифікаторі професій України ДК 003:2010 під номером 3340 внесено професію «Педагог професійного навчання» [20].

Розглянемо сутність ключових понять нашого дослідження і пешим зясуємо - «професійна освіта».

Термін «професійно-педагогічна освіта» прийшов на зміну терміну «інженерно-педагогічна освіта» яке є більш широким поняттям [21, с. 11].

Інженерно-педагогічна освіта найчастіше розглядають, як «систему підготовки педагогічних кадрів для ЗП(ПТ)О, ЗВО яку здійснюють у ЗВО, професійно-педагогічних коледжах [19, с. 335].

Пеерава вжитку терміну «професійно-педагогічна освіта» зумовлено підготовкою викладачів для нетехнічних закладів освіти (сфери послуг, туризму, транспорту, художнього профілю, дизайну, сільського господарства). Професійно-педагогічна освіта забезпечує підготовку людини до діяльності за конкретною професією, а також виконання професійно-педагогічних функцій [22, с. 50–51].

У контексті нашого магістерського дослідження вважаємо за доцільне розкрити зміст таких основних категорій та понять, як: «підготовка», «професійна підготовка», «професійно-педагогічна підготовка», «методична підготовка», «педагогічна майстерність» майбутніх фахівців у педагогічних закладах вищої освіти.

Підготовка – це різновид організованої (формальної або неформальної) освіти щодо досягнення визначених цілей учіння у дослідницькій, освітній або навчальній програмі з метою набуття або вдосконалення кваліфікації [23, с. 134].

Це загальний термін що застосовується щодо прикладних завдань освіти, і має на меті опанування людиною соціального досвіду для подальшого використання при виконанні специфічних завдань практичного, пізнавального або освітнього характеру [26, с. 272].

Також підготовку розглядають, як сукупність спеціальних знань, умінь й навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з визначеної професії; як процес повідомлення відповідних знань й умінь [24, с. 490].

М. Ярмаченка розглядає поняття «підготовка», як процес формування та збагачення настанов, знань та вмінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань [25, с. 103].

Інколи його потрактовують як «запас знань, навичок, досвід набутий у процесі навчання, практичної діяльності» [27, с. 767].

«Професійна підготовка» – система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, знань, навичок, умінь і професійної готовності [28, с. 146]; «сукупність спеціальних знань, умінь та навичок, які дають можливість людині виконати роботу у певній сфері діяльності» [29, с. 144]4 система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечують в особистості професійної направленості знань, навичків, умінь та професійної готовності до такої діяльності» [32, с. 230]; система професійного навчання, що має на меті прискорене отримання здобувачами освіти навичок, необхідних для виконання певної роботи, групи робіт» [30, с. 223]; самостійний феномен зі своїми специфічними характеристиками й особливостями, що базується на певній системі цінностей» [31, с. 8].

У нашому дослідженні ми будемо керуватися тлумаченням, що міститься в Законі України «Про вищу освіту», а саме: «професійна підготовка – це здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю» [33, с. 113].

Професійно-педагогічна підготовка педагога у педагогічному закладі вищої освіти є багатогранною системою, що поєднує: суспільно-політичну, спеціально-наукову, психолого-педагогічну та загальнокультурну, ядром якої є загальнопедагогічна підготовка системи підготовки [34, с. 24].

Наскрізною і взаємопов'язаною з психолого-педагогічною є методична підготовка майбутнього педагога. Насамперед вона забезпечує навчання методики викладання навчальних предметів та проведення поза навчальної діяльності шляхом вивчення психолого-педагогічних дисциплін, виконанні практичних завдань, проходженні навчальних та виробничих (педагогічних) практик [35, с. 45]. Вона є як невід'ємною складовою професійної підготовки, а також, «окремим самостійним складником, що забезпечує інтеграцію суміжних наукових знань в процесі освітньої діяльності. У системі необхідно використовувати об'єднувальний компонент, який буде інтегрувати всі блоки (цикли) в єдине ціле – «моноспеціальність» [36, с. 129–130].

В свою чергу психолого-педагогічна підготовка спрямована на формування професійно-педагогічного та соціального досвіду фахівця в процесі засвоєння ним системи психолого-педагогічних понять, знань, умінь і способів дії; методична підготовка – завершальна стадія цілісного процесу формування особистості майбутнього фахівця, процес, який інтегрує соціально-гуманітарну, природничо-наукову, психолого-педагогічну, загальнопрофесійну і спеціальну (галузеву) підготовки та спрямований на оволодіння технологією педагогічної діяльності [37, с. 4].

В системі освіти необхідно впроваджувати ефективні технології і методики навчання, розвивати педагогічної майстерність педагогів, яка розглядається вченими як ідеал педагогічної діяльності та як еталон, що містить оцінку ефективності педагогічної праці. Педагогічна майстерність спонукає педагогів до самовдосконалення, бо переважно її сприймають як найважливішу професійну якість особистості педагога.

Ключовим терміном нашого дослідження виступає термін “педагогічна майстерність”, робоча дефініція якого матиме такий вигляд: педагогічна майстерність – це професійна якість, що виступає гарантом самоорганізації високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі й робить мож-

ливим із мінімальними зусиллями та в найкоротші терміни досягнення запланованих високих результатів професійної діяльності.

Проведені нами дослідження з проблематики педагогічної майстерності переконують у різноманітті поглядів на даний феномен. Результати аналізу наведені в таблиці 1.

Таблиця 1.1

Сутність поняття «Педагогічна майстерність» в дослідженнях науковців

Автор	Визначення
В. Сухомлинський [48, с. 595]	Мистецтво впливу на вихованців, яке пробуджує у них самопізнання.
А. Макаренко [49, с. 368–369.]	Знання педагогічного процесу, вміння його побудувати, привести в рух.
І. Зязюн [38, с. 30].	Комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі.
В. Мадзігон [46, с. 300].	високе мистецтво в якійсь галузі, вправність у виконанні певного виду діяльності, що передбачає наявність професійних знань, умінь та навичок...
В. Скакун [44, с. 168]	Синтез наукових, технічних, педагогічних знань і умінь, які дають йому змогу досягати за допомогою системи педагогічних засобів найкращих результатів у навчанні, вихованні та розвитку своїх учнів.
В. Сластьонін [39; с. Ошибка! Источник ссылки не найден.].	Комплекс властивостей особистості, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійно-педагогічної діяльності. Високий рівень розвитку професійних умінь це майстерність, а теоретичні знання та засновані на них уміння – це головний, об’єктивний зміст педагогічної майстерності.

О. Щербаков [40].	Синтез наукових знань, умінь, навичок, методичного мистецтва й особистих якостей педагога; вираз «усієї сукупності психічних властивостей його особистості».
Н. Кузьміна [41, с. 30].	Вищий рівень педагогічної діяльності.... синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва і особистих якостей педагога.
А. Маркова [43, с. 51].	Досконале знання вчителем свого навчального предмета, досягнення стабільно високих результатів у навченості, переважно знаннях учнів.
Є. Тунік [42].	Найвищий рівень педагогічної діяльності, найвища творча активність педагога.
М. Дяченко та Л. Кандибович [45, с. 169-170].	Високий рівень професійної діяльності викладача, що проявляється в успішному творчому розв'язанні найрізноманітніших педагогічних завдань, в ефективному досягненні способів і цілей навчально-виховної роботи.
Г. Хозяїнов [47, с. 81]	Високе мистецтво виконання навчальної діяльності на основі знань, особистісних якостей і педагогічного досвіду, що виявляється в комплексному розв'язанні завдань освіти, виховання, розвитку учня.
С. Сисоева [50, с. 30.]	Синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва і особистих якостей учителя.

В науковій літературі довідкового характеру педагогічна майстерність визначається як: мистецтво виховання і навчання [51, с. 739],бездоганне вміння навчати своїх учнів, сформувати у них позитивні риси особистості й характеру» [52, с. 235],високий рівень оволодіння педагогічною діяльністю; комплекс спеціальних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей особистості[53, с. 78], високий фахвий рівень педагога,

його загальна культура та педагогічний досвід,.... гуманістична позиція та професійно значущі особистісні риси і якості [54, с. 251].

Майстерність педагога пов'язана з творчістю, тому умовою розвитку майстерності є творча, педагогічна діяльність, яка заснована на постійному удосконаленні на розвиток майстерності впливає середовище в якому перебуває педагог [55].

Ми погоджуємося з думкою А. Макаренка, про те, що майстром може стати кожний, якщо йому в цьому допоможуть та самостійної праці для удосконалення [49]. На його думку, майстерність розвивається в діяльності, проте до неї не зводиться, а обмежується лише високим рівнем розвитку соціальних умінь. Викладача потрібно навчати майстерності, як потрібно цього навчати інших фахівців [49, с. 236].

В структурі педагогічної майстерності є дві підсистеми: логіко-педагогічна (знання, педагогічне мислення), емоційно-творча (діяльність педагога, його творче самопочуття, психофізіологічні особливості, інтуїція, мистецтво спілкування). Ці підсистеми впливають одна на одну. В найбільш загальну структуру педагогічної майстерності входять: гуманістична спрямованість особистості, професійна компетентність, здібності до педагогічної діяльності, педагогічна техніка [68, с. 8].

Т. Матвійчук [65, с. 455], розглядає структуру педагогічної майстерності як динамічну систему біологічних і соціальних властивостей, якостей, здібностей педагогів, що сприяють оволодінню професією. Вона виділяє особистісний, діяльнісний компоненти [69, с. 20]. Ґрунтуючись на результатах наукового пошуку та враховуючи специфіку професійної діяльності педагога професійного навчання ми виокремлюємо цільовий, змістовний, процесуально-діяльнісний, організаційно-управлінський та результативно-оцінний компоненти формування педагогічної майстерності.

Висновки до розділу 1.

Система професійно-педагогічної підготовки майбутнього педагога професійного навчання покликана забезпечити реалізацію основних положень програми “Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” шляхом критичного переосмислення досягнутого, а також його оновлення. Для цього необхідно використати все позитивне з раніше здобутого у науково-методичному арсеналі та поєднати з докорінним реформуванням концептуальних, змістовно-структурних і організаційнопедагогічних його основ.

Згідно з функціональним призначенням педагог професійного навчання підготовлений для навчально-виховної, виробничо-технологічної, науково-дослідної та організаційно-управлінської діяльності у навчальних закладах початкової та середньої професійної освіти, навчально-виробничих комбінатах, у загальноосвітніх школах, а також у вишах, інститутах і факультетах підвищення кваліфікації, наукових установах, що займаються проблемами освіти.

Педагог професійного навчання – педагогічний працівник професійно-технічного навчального закладу або ВНЗ, який поєднує функції майстра виробничого навчання і викладача спеціальних та профільно-орієнтованих дисциплін.

Зауважимо, що характеристики педагогічної майстерності, виділені у наведених вище дефініціях, відображені і в довідковій літературі:

- це високе мистецтво виховання і навчання, що постійно вдосконалюється, доступне кожному педагогу, який працює за покликанням і любить дітей.
- це характеристика педагогічної діяльності високого рівня, головною ознакою якої є бездоганне вміння навчати своїх учнів, сформувати у них позитивні риси особистості й характеру».
- це високий рівень оволодіння педагогічною діяльністю; комплекс спеціальних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей особистості, що дають змогу педагогові ефективно управляти навчально-

пізнавальною діяльністю учнів і здійснювати цілеспрямований педагогічний вплив і взаємодію.

- це характеристика високого рівня педагогічної діяльності, яка ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді. Необхідними умовами педагогічної майстерності є гуманістична позиція педагога та професійно значущі особистісні риси і якості.

Цей феномен визначається у трьох площинах: по-перше, як характеристику результатів педагогічної діяльності; по-друге, як характеристику процесу педагогічної діяльності; по-третє, як сукупність внутрішніх характеристик особистості педагога, що забезпечують ефективність його професійної діяльності.

Майстерність визначається розвиненістю відповідних підструктур та якостей особистості, пов'язаних з такими її діяльними проявами, як операційно-технічні, мотиваційно-потребнісні, когнітивні, морально-вольові. Вона формується на основі практичного досвіду й має своє змістове вираження і функціональне призначення.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Модель формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання

Сучасний стан розвитку суспільства в Україні характеризується посиленням процесів глобалізації, негативними демографічними та міграційними тенденціями, істотними змінами на ринку праці та бурхливим розвитком цифрових технологій. Змінюються вимоги до професійної підготовки фахівців щодо загальних компетентностей. Постає потреба в формуванні спеціальних компетентностей, зумовлених сьогоденням та прогнозованим майбутнім. Усі ці процеси позначаються і на вищій педагогічній освіті, змінюючи її вектори та пріоритети. Сучасна педагогічна освіта не тільки орієнтована на майбутнє, а має відповідати нагальним суспільним викликам, що постануть перед молодими педагогами одразу після завершення ними навчання.

Професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання є системним педагогічним процесом, у якому поєднується теоретичний аспект та практичні вміння та навички, зокрема: вміння навчати інших, поєднуючи розвиток, навчання і виховання учнів ЗП(ПТ)О. Різноманіття соціального життя і професійної діяльності висуває конкретні вимоги до фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, серед яких формування педагогічної майстерності має залишатися своєрідним ядром та стрижнем педагогічного процесу.

Реалізацію цього процесу спробуємо відтворити в моделі, що уможлиблює цілісне бачення.

У розумінні поняття «модель» ми дотримуємося поглядів В. Афанасьєва [56], Ю. Бабанського [57], С. Гончаренка [58], М. Новика [59], Н. Тализіної [Ошибка! Источник ссылки не найден.], В. Штоффа

[**Ошибка! Источник ссылки не найден.**], визначаючи її як спеціально сконструйовану систему, що відображає суттєві особливості досліджуваного об'єкта, відтворює його у загальному вигляді, слугує джерелом нової інформації про нього [26, с.78].

Узагальнивши різні підходи до визначення видів моделей, В. Штофф запропонував таку їхню класифікацію: мисленнєві: образні, знакові (символічні), змішані (образно-знакові), до яких відносяться гіпотетичні моделі – аналоги, інтегровані знакові системи, схеми, графіки, структурні формули, мапи тощо; матеріальні: просторово-подібні у вигляді макетів, муляжів, моделей у динаміці, аналогових моделей, цифрових машин, функціонально-кібернетичних присторів [62, с. 120]. Наприклад, можна виділити такі види моделювання: інформаційне, математичне, логічне, історичне тощо.

Головними функціями моделі мають виступати: спрощення отримання інформації про властивості об'єкта; передача інформації і знань; управління та оптимізація об'єктів і процесів; прогнозування; діагностика [63, с. 24].

Розрізняють моделі статистичні й динамічні, дослідницькі й демонстраційні, грубі й точні, безперервні й дискретні, аналітичні, навчальні, прогностичні, аналогові, символічні [63, с. 30], матеріальні та ідеальні локальні, регіональні і глобальні [63, с. 30].

Проте всі моделі передбачають:

1) трансформацію об'єкта дослідження, в модель наукового дослідження;

2) незалежну від суб'єкта дослідження відповідність між моделлю та об'єктом, що моделюється;

3) спільність між моделлю та об'єктом, що моделюється [63, с. 30-31].

Моделювання є одним з найпоширеніших методів сучасного наукового дослідження, оскільки модель часто дозволяє з достатньою точністю й повнотою вивчити об'єкт, що моделюється, значно швидше і дешевше, ніж за безпосереднього дослідження самого об'єкта.

Моделювання – дослідження об’єктів пізнання на їх моделях; побудова і вивчення моделей реально існуючих предметів, процесів або явищ з метою отримання пояснень цих явищ, а також для передбачення явищ, які цікавлять дослідника [63, с.23].

Моделювання – це створення, застосування, використання моделі.

Моделювання передбачає теоретичне і емпіричне дослідження об’єкта шляхом створення допоміжної системи, що заміщує об’єкт і відображає його властивості.

Моделювання це процес конструктивно-проектувальної, аналітико-синтетичної діяльності що передбачає відображення об’єкта в цілому, або окремих складників, що визначають його функціональну спрямованість та забезпечують стабільність його існування й розвитку [64, с. 19]. Моделювання враховує сутність явища, яке моделюється, а також поставлену мету, яка визначає засоби впливу на результат.

Абсолютна більшість учених вважають моделювання головним ефективним засобом та основою пізнання будь-яких явищ, процесів, об’єктів, що мають ознаки системного характеру. З цих позицій стає зрозумілим, що будь-яке моделювання неможливе без застосування системного підходу, його теоретичних засад та технологій або принаймні наявності в людини, яка моделює, природно-інтуїтивного сприйняття та відображення гармонії й симетрії, які спостерігаються в навколишньому середовищі та сфері безпосередньої діяльності особистості [64, с. 13].

Мета створення моделі формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання полягає в формуванні конструкції, втілює абстраговану структуру і реальний проєктований процес, і простежування у відповідній схемі формування досліджуваної якості.

У моделі формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання ми врахували вплив зовнішніх чинників, створення позитивного освітнього поля і виділили складники: цільовий, змістовний,

процесуально-діяльнісний, організаційно-управлінський та результативно-оцінний (рис.2.1).

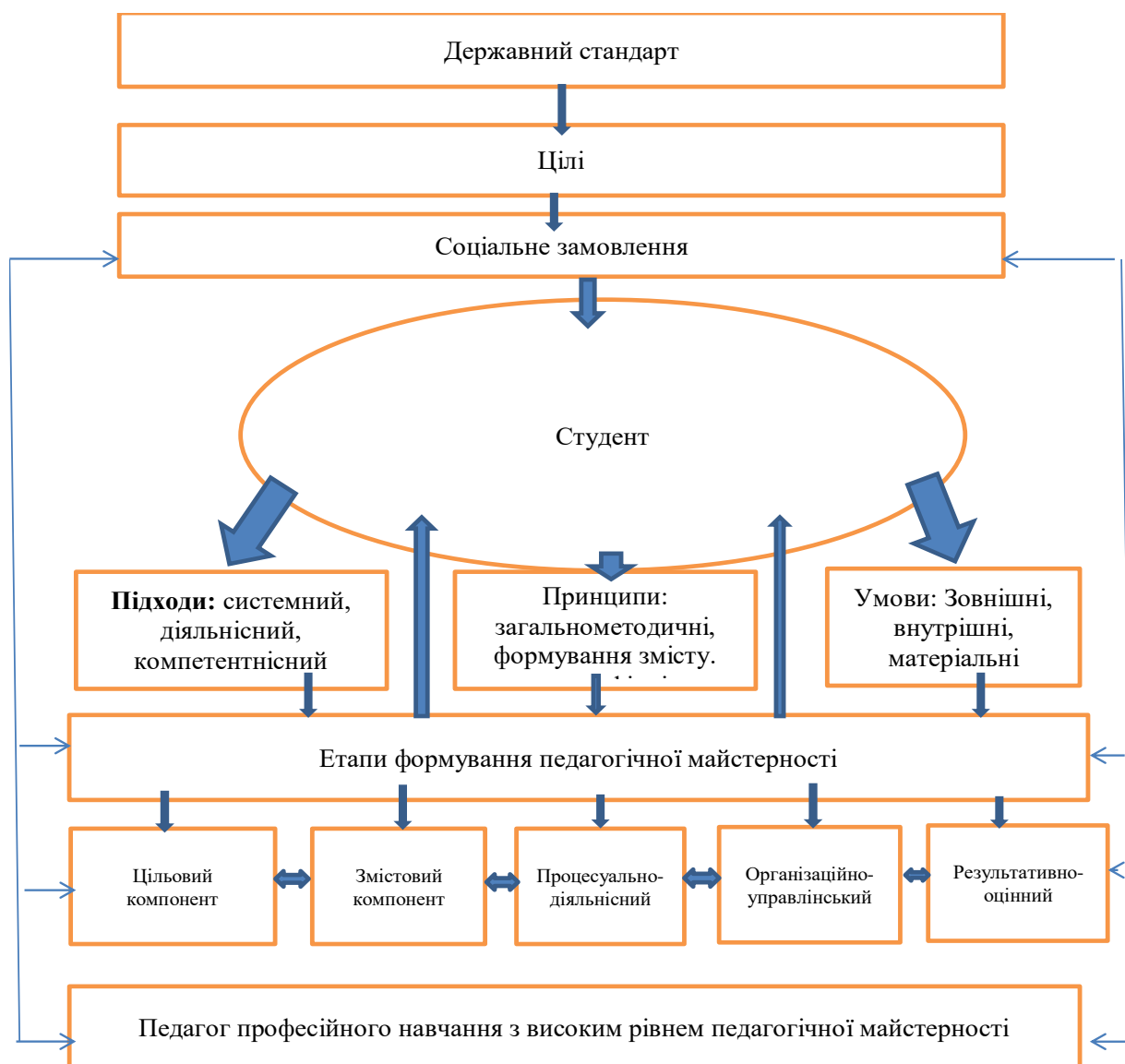

Рис. 2.1. Модель формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання

1. Цільовий складник є системоутворюючим і визначаючим функції всіх інших.

Цільовий складник системи включає:

Мета: формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання.

Завдання: Освітні: оволодіння здобувачами освіти теорією, методикою і технологіями навчання; методологічним, теоретичним і прикладним змістом дисциплін; формування експериментальних, дослідницьких, практичних умінь в умовах раціональної організації праці та активної цілеспрямованої спільної діяльності викладача і студента; формування професійної компетентності.

Розвиваюча: розвиток інтелектуальної культури та стилю, педагогічної творчості.

Виховна: формування особистісної зрілості, професійно спрямованої особистості, виховання в неї духовно-моральної сфери особистості, самостійності, активної життєвої позиції.

2. **Змістовний** складник системи визначається Державним стандартом вищої освіти, -навчальним планом, навчальною програмою і навчальними посібниками з дисциплін. Зміст навчання комплектується з урахуванням соціальних, конкретно-історичних, психологічних вимог, вимог індивідуально-особистісного розвитку студентів.

Він визначає: загально-методологічні принципами формування змісту (загальноосвітній характер навчального матеріалу, гуманістична спрямованість змісту, зв'язок матеріалу з розвитком суспільства, основотвірний і системоутворюючий характер навчального матеріалу, інтегративність досліджуваних курсів, гуманітарно-етична спрямованість змісту освіти, що розвиває характер навчального матеріалу, естетичні аспекти змісту), спеціальними принципами формування змісту з галузі науки (співвіднесення навчального матеріалу з рівнем сучасної науки, політехнізм, єдність і протилежність логіки науки і навчального предмета), декоративно-прикладної творчості (єдність ідейного змісту і художньої форми, гармонійність культурного розвитку, ідейна спільність і взаємозв'язок ремесел, урахування вікових, освітніх і професійних особливостей), праці (зв'язок праці з наукою, відповідність вимогам до професії).

Весь процес професійно-педагогічного становлення майбутніх педагогів професійного навчання можна поділити на три головних, тісно пов'язаних між собою складових. Перша - це - загальна психолого-педагогічна підготовка, друга спеціальна технічна або предметна і третя - методична підготовки. Загальна психолого-педагогічна підготовка включає в себе вивчення психології людини, вікової, соціальної та педагогічної психології, педагогічних теорій, систем і технологій, філософії та історії освіти та інших дисциплін, а також педагогічну практику в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Спеціальна технічна підготовка складається з вивчення загальнонаукових, загальнотехнічних, технологічних і економічних дисциплін. Предметна підготовка дозволяє майбутнім педагогам професійного навчання опанувати тією діяльністю, тими знаннями, вміннями і навичками, з яких черпається зміст навчання, тобто те, чого він буде вчити, викладаючи в в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Методична підготовка складається з оволодіння загальними основами методики викладання спецпредметів, частковими методиками викладання різних технологій, що вивчаються в закладах професійної (професійно-технічної) освіти і педагогічної практики.

3. Процесуально-діяльнісний складник ґрунтується на специфіці змісту, на психолого-педагогічних засадах розвиваючого навчання, врахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей студентів. Їх реалізація здійснюється комплексом засобів і методів навчання, що впливають на мотиваційно-емоційну сферу студентів і стимулюють їх активну пізнавальну діяльність.

Процесуально-діяльнісний складник реалізується у взаємодії студентів і викладача, а також взаємодії студентів з інформаційними технологіями, літературою, в співробітництві. Однією з умов здійснення їх діяльності є засоби навчання - реальні технологічні об'єкти, їх наочне зображення,

педагогічний експеримент, підручники, навчально-методичні посібники, довідники.

4. Організаційно-управлінський складник передбачає різні форми організації навчання та діяльності здобувачів вищої освіти і пов'язаний з управлінням якістю освітнього процесу на кожному з етапів навчання

Особливу увагу слід звертати на планування занять, самостійну роботу, надання зворотного зв'язку в процесі навчання, активізації навчальної діяльності студентів.

Види діяльності викладача і здобувачів вищої освіти конкретизуються і визначаються цілями та змістом стратегій й закладеними в них характером і рівнем діяльності та проведенням рефлексії

Таблиця 2.1

Основні форми діяльності майбутніх педагогів професійного навчання

	Колективні форми	Групові форми	Індивідуальні форми
Методи навчання	Конференції з проблем професійної освіти	Авторські курси: Педагогіка вищої школи, Методика викладання, Методика поза навчальної роботи	Консультації студентів
	Практичні заняття з методики проведення занять	Науковий гурток «Інноваційні технології навчання»	Розробка практичних завдань з дисциплін
	Конкурси студентських наукових робіт	Предметно орієнтований діалог з проектування занять з спецдисциплін	Захист творчих проєктів
	Студентські олімпіади	Дидактичні ігри	Захист курсових і дипломних проєктів майбутніх педагогів професійного навчання
	Організація виставок студентських робіт	Дискусії, круглі столи щодо проблем навчання та виховання	Ессе на теми професійної освіти
	Участь у конкурсах на кращі прикладні роботи з професійної освіти	«Мозковий штурм» щодо педагогічних ситуацій в освітньому процесі	Робота з учнями ЗП(ПТ)О під час практики
	Віртуальний ресурс педагогічної майстерності	Метод «кейс-стаді» в професійній освіті	Інтерактивне навчання

5. Результативно-оцінний компонент відображає вимоги до якості технологічної підготовки, визначені Державним Стандартом і нормативними документами. Цей компонент пов'язаний з створенням діагностичного

апарату, що дозволяє визначити рівень сформованості педагогічної майстерності у майбутніх вчителів технології.

Теоретична модель є методологічним орієнтиром побудови і реалізації методичної системи формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання в умовах освітнього процесу ЗВО.

Для реалізації системи формування педагогічної майстерності розроблені етапи, що дозволяють прогнозувати викладачем образ результату в процесі розвитку і саморозвитку студента засобами свого предмета.

Етап 1 - формування професійної компетенції і інтелектуальної культури в процесі поглибленої теоретичної підготовки.

У процесі вивчення інноваційних технологій навчання майбутні викладачі орієнтуються на комплексне вивчення і розвиток особистості учнів, на цілісне бачення і ефективне здійснення навчального процесу, на самореалізацію в ньому творчих здібностей його учасників.

У зв'язку з цим у студентів з'являється необхідність в новій інформації і нестереотипному баченні психолого-педагогічних проблем, а також в критичному оцінюванні своєї праці.

Етап 2 - формування педагогічного досвіду та особистісної зрілості.

На даному етапі студенти піддають порівняльного аналізу продуктивні, малопродуктивні і непродуктивні системи діяльності, виявляють відмінності в проектуванні уроків, здійсненні індивідуального підходу, своєрідності інноваційних і програмних уроків. Другий етап спрямований на генерування ідей. Тут з'являється потреба змінювати, покращувати і бачити що-небудь нове, яке дозволить удосконалити професійні процеси. При самостійної розробки уроків студенти встають перед необхідністю пошуку стратегії і тактики вирішення творчих питань, яке можливо при порівнянні, аналізі, узагальненні та систематизації зібраної інформації. Внаслідок цього у студентів зростає інтелектуально-творча ініціатива, яка характеризується виходом за рамки завдань і вимог безпосередньої діяльності; чутливістю до

суперечностей і потребою пошуку способів оригінального і доцільного їх вирішення; потреба в читанні, як наслідок поява інформаційного голоду; почуття новизни і незвичайності в розв'язуваних проблемах; жага пізнання і

В результаті впровадження цієї стратегії відбувається збагачення комунікативним і професійним досвідом творчої особистості, освоєння нею інноваційних технологій для підвищення компетентності і розвитку креативності на основі навчання в процесі проектування і проведення ділових і рольових ігор, тренінгів, співтворчості діалогів, імітаційного моделювання креативної практики. Ділові і рольові гри є активною формою групового навчання та індивідуального розвитку креативної особистості. Ця форма заснована на актуалізації психологічних і професійних знань, умінь, рефлексу ванні особистих соціально-перцептивних можливостей і комунікативних здібностей, розвиток сенситивних схильностей (почуттів, емоцій), підвищення компетентності в сфері ділового та міжособистісного спілкування.

Тренінговий навчальний практикум і навчальна гра як активні форми навчання можуть бути багатоваріантних за змістом. Це створює умови для імітаційного моделювання: з'являється можливість будувати моделі реальної практики педагогічних відносин, бути творцем проектів в процесі пошукової діяльності, розвиваючи свою унікальність, індивідуальність, креативність, рефлексію, формувати професійну компетентність.

Етап 3 - формування антиципації і індивідуального стилю. присвячений розробці та виконанню творчих проектів, які сприяють самостійному формуванню системи інтелектуальних, загальнотрудова і спеціальних знань і умінь, втілених в кінцевому конкурентно-здатному продукті, сприяють розвитку ініціативи співробітництва, навички роботи в колективі, вміння логічно мислити, бачити проблему і приймати рішення, отримувати і використовувати інформацію, планувати, самонавчатися, володіти комунікативними навичками; сприяють розвитку і реалізації творчого потенціалу.

Дослідження змісту проектної діяльності студентів дозволяє зробити висновок про те, що виконання проектів містить в собі великі можливості для розвитку педагогічної творчості майбутніх педагогів професійного навчання. Проектна діяльність орієнтує студентів на навчання функціональним методам пізнання, необхідним у будь-якій діяльності.

Навчання з елементами проектування включає в себе усвідомлення потреби в перетворенні даного матеріалу або об'єкта, визначення конкретних цілей перетворення, виявлення можливих шляхів їх досягнення, вибір найбільш прийняттого шляху і розробка способу його реалізації, безпосереднє здійснення проекту і визначення ефективності його застосування у порівнянні з початковим рівнем рішення проблеми.

Впровадження творчих проектів у систему підготовки майбутніх педагогів професійного навчання сприяє активному формуванню та розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів.

Етап 4 - формування педагогічної творчості і само актуалізації реалізується в процесі проектування авторської системи діяльності в під час дипломного проектування. Дипломна робота - це закінчена випускна, дослідницького характеру робота студента. Вона є складовою частиною педагогічного процесу, його заключним етапом. Мета дипломної роботи – перевірити творчу готовність випускників до самостійного вирішення навчально-виховних завдань, що виникають на практиці перед педагогом. В процесі виконання дипломної роботи здійснюється:

- систематизація, закріплення і розширення теоретичних знань і поглиблення практичних умінь з педагогіки і психології, методики викладання, професійної орієнтації, основам виробництва;
- застосування цих знань при вирішенні конкретних психолого-педагогічних, методичних, технологічних та економічних завдань;
- вдосконалення вмінь самостійної роботи і наукового дослідження при вирішенні розроблюваних в дипломній роботі проблем і питань, вироблення

(формулюванні) практичних пропозицій і рекомендацій на допомогу педагогу або органам освіти.

До цього моменту студенти як суб'єкт саморозвитку, тобто самоорганізована освітня система, повинні володіти такі властивості:

1. Здатністю самостійно формулювати самоосвітні мети і вибрати стратегію і практику їх досягнення.
2. Спроможність самостійно здобувати навчальну інформацію і оперувати нею в зв'язку з рішенням теоретичних і практичних завдань.
3. Спроможність шукати нові засоби вирішення освітніх завдань.
4. Спроможність здобувати нові знання в спілкуванні з групою, зі своїми товаришами.
5. Спроможність здобувати нові знання, необхідні для вирішення власних завдань в спілкуванні зі своїми викладачами, у взаємодії з педагогічною системою.

Кінцевий результат методичної системи підготовки майбутніх педагогів професійного навчання полягає в показниках такого рівня сформованості педагогічної майстерності випускника, який забезпечує йому готовність до продуктивного вирішення професійно-педагогічних завдань і здатність до саморозвитку в умовах самостійної педагогічної діяльності, до постійного професійному зростанню, соціальної та професійної мобільності [65].

2.2. Методи формування педагогічної майстерності

Збільшення потоку інформації, прискорення процесу розвитку науки, зміна техніки і технології спричиняє певне «старіння» психологічної та методичної підготовки педагога. А це, в свою чергу, зумовлює необхідність вдосконалення професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання відповідно до вимог сьогодення. Однією з умов реалізації цих вимог є розробка і впровадження в практику нових

методик і технологій, формування і розвиток професійного та педагогічної майстерності майбутніх педагогів. Також актуальним є забезпечення інтеграції педагогічних і спеціальних предметів в практику випускних кваліфікаційних робіт студентів. На нашу думку, педагогічна майстерність - це проектування, ефективна організація, управління, контроль, оцінка результатів навчального процесу і технологія його реалізації, а також передбачення проблемних ситуацій, які можуть виникнути в педагогічному процесі й методика готовності до їх вирішення. Педагогічна майстерність майбутнього педагога професійного навчання має формуватися не тільки при вивченні груп педагогічних, а й загальноосвітніх, загально професійних і спеціальних дисциплін, а також при проходженні педагогічної практики і виконанні випускних кваліфікаційних робіт [66, С. 575-576]. На нашу думку, педагогічна майстерність особливо формується і розвивається при викладанні дисципліни «Методика професійного навчання».

Будь який процес починається із визначення цілей. Чіткі цілі навчання ставляться до процесу навчання кожної теми і до її змісту, виходячи безпосередньо із загальних цілей. Для теоретичних, практичних та інших занять ставляться чіткі навчальні цілі. Чіткі навчальні цілі займають важливе місце в процесі навчання. Вони відображають знання, вміння, навички, які повинні засвоїти студенти.

Цілі навчання можуть бути когнітивними, психомоторними або афективними по природі.

Чіткі навчальні цілі з теоретичних і практичних занять зазвичай розробляються викладачами предметів. Традиційно до кожного заняття ставиться навчальна, виховна та розвиваюча навчальні цілі. За навчальним матеріалом студент повинен викладати свою думку. Розвивати у студентів здатності до викладу навчального матеріалу, самостійного пошуку і використання інформацій, її аналітичного огляду, логічному обґрунтуванню основних понять, законів, правил і процесів, створення і вирішення проблемних ситуацій. Діяльність педагога спрямована на активізацію

студентів в процесі навчання, розвитку у них самостійних і творчих здібностей. У студентів має формуватися вміння викладати і пояснювати навчальну інформацію. Вони повинні засвоювати, визначати і виділяти найважливішу інформацію з навчального матеріалу. Також у студентів повинні формуватися здатності самостійного складання та систематизації навчального матеріалу, обґрунтованого вирішення проблемних завдань. При такій технології навчання діяльність студента набуває активний характер, створюється можливість прояву свого таланту. Зміст навчального матеріалу. Навчальний процес у ЗВО повинен ґрунтуватися на технології повного засвоєння навчального матеріалу. За типовою навчальною програмою навчальний матеріал обов'язково повинен бути повністю засвоєний студентами. У процесі підготовки майбутнього педагога професійного навчання при формуванні у нього педагогічної майстерності, важливе значення має вибір форм ефективного навчання, що гарантують досягнення точної мети навчання. Ми пропонуємо при підготовці педагога професійного навчання використовувати форму навчання «робота в групах», яка дає найвищі результати на теоретичних, семінарських і самостійних заняттях. Особлива увага приділяється формі роботи в малих групах (підгрупах). Форма навчання «робота в підгрупах» - заняття, спрямоване на вивчення навчального матеріалу або виконання завдання в малих групах, що забезпечує активізацію студентів. За цією формою навчання навчаються виконують завдання і проблемні завдання в підгрупах. Вони мають можливість навчати один одного і оцінити різні точки зору. При застосуванні форми навчання «робота в підгрупах» викладач має можливість економити навчальний час, залучення студентів до вивчення теми і оцінювати їх. Якщо організувати заняття, спрямовані на формування педагогічної майстерності студентів в підгрупах, то створюється можливість для кожного студента викладати свої думки, розвивати педагогічну мову, самостійно працювати, вступати в дискусії, вільно і критично мислити. Технологія навчання - це ефективна організація взаємної діяльності студентів і викладачів для

гарантованого досягнення навчальних цілей на основі технологічного підходу до процесу навчання [67] . Рекомендується організувати процес навчання, спрямованої на формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів на основі особистісно-орієнтованої технології. Технологія навчання, орієнтована на особистість, вимагає у викладача не тільки передавати теоретичні знання, формувати в студентів практичні навички, а й розвивати їх особистісні якості. Це досягається шляхом «живого» спілкування між викладачем і студентом. Технологізація процесу навчання дає можливість студенту самому вибирати і оцінювати зміст навчального матеріалу. Розробку технології навчання необхідно спрямовувати не тільки на формування професійної майстерності, знань і умінь студентів, а й на розвиток здатності своєчасного усунення труднощів і проблем, які можуть виникати в процесі викладання, що вимагає від викладача високої майстерності викладання і знання предмета. В останні роки в педагогічній науці і практиці велика увага приділяється застосуванню активних методів навчання, спрямованих на розвиток і активізацію самостійної і творчої здібностей студентів. В даний час в навчальних процесах застосовуються більш 200 видів методів навчання. Ці методи навчання впроваджуються в процес навчання різними підходами і методиками. В умовах сучасного навчання потрібне застосування активних методів, спрямованих на підвищення активності студентів в процесі навчання, розвиток їх самостійної і творчої роботи. Пропонуємо при проведенні занять, спрямованих на розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога, застосування таких активних методів, як мозковий штурм, проблемні ситуації, активне спілкування, дискусія, ігрові та творчі методи, які впливають на розвиток мови, самостійне мислення, розвиток інтелектуальних здібностей студентів. Звичайно, велике значення має той факт, якою мірою студенти відвідують або не відвідують заняття. Якщо активність студентів у відчутній мірі невисока, то будь-яка спроби, що вживаються викладачем, може не дати ефекту в належній мірі. Як в таких випадках вийти з положення? У процесі

навчання можна застосовувати різні способи. Однак проведення занять із застосуванням проблемної технології навчання може усунути ті недоліки, про які говорилося вище. При цьому кожен студент повинен зрозуміти суть уроку і викладач повинен поставити перед ним певну проблему. Якою мірою ця проблема порушить у студента творче прагнення, звичайно, залежить від характеру проблемної задачі. При цьому кожен студент, знаючи проблему, що стоїть перед ним, повинен постаратися вирішити її позитивно. А викладач, спостерігаючи за цим процесом, повинен давати необхідну консультацію і спрямовувати.

Для розвитку навичок актуальних для 21 століття доцільно використовувати технології проблемного навчання, які призначені для стимулювання пошукової самостійної діяльності суб'єктів освітнього процесу.

Психологічною основою організації проблемного навчання є протиріччя, що виникає у свідомості здобувача освіти, між тим, що він знає, і тим, що необхідно знати, щоб вирішити сформульовану педагогом проблему, виконати проблемне завдання або вирішити проблемну ситуацію.

Потенціал технологій проблемного навчання забезпечує наступне:

- спонукає до самостійної навчальної діяльності та активному пошуку;
- стимулює прояв активності, ініціативи, самостійності й творчості;
- розвиває інтуїцію і мислення;
- вчить мистецтву вирішення різних наукових і практичних проблем, досвіду творчого вирішення теоретичних і практичних завдань;
- забезпечує розвиток критичного і теоретичного мислення.
- викликає пізнавальний інтерес до змісту і методів навчального предмета;
- долучає до розуміння і пошуку нового наукового знання і способів отримання;
- створює умови для творчої самореалізації в навчальному процесі.

Структурними одиницями проблемного навчання є проблемна ситуація і процес її розв'язання, проблемне питання і проблемне завдання.

Методи проблемного навчання є:

Проблемне виклад - викладач ставить питання або формулює проблемне завдання і показує варіанти відповідей або способи вирішення, а студенти спостерігають за пошуком і визначають до цього своє ставлення.

Частково-пошуковий (евристичний) метод передбачає активне залучення суб'єктів до процесу обговорення і вирішення проблеми, розбитою на підпроблеми, завдання і питання. Процес пошукової діяльності спрямовується і контролюється педагогом.

Дослідницький метод передбачає включення суб'єктів у процес формулювання наукової проблеми, відбору предмета і методів дослідження, складання його програми, відбору бази і учасни експерименту, участь в ньому, обробку та аналіз отриманих результатів.

Наступною ми розглядаємо технологію контекстного навчання. Концепція контекстного навчання претендує стати узагальнюючою теоретичною платформою різних, раніше розрізнених, методик активізації навчання студентів шляхом їх наближення до майбутньої професійної діяльності студента. І ця претензія цілком обгрунтована, оскільки в дійсності спільною основою цих методик є їх професійний контекст. У той же час, у визначенні та описі ідеї контекстного навчання занадто прямолінійно протиставляється теоретичне (інформаційне) зміст і практичне (професійно орієнтоване).

Контекстне навчання - система дидактичних форм, методів і засобів в якій моделюється предметний і соціальний зміст майбутньої професійної діяльності фахівця, а засвоєння їм абстрактних знань як знакових систем накладено на канву цієї діяльності. Контекст є змістотворних категорією, яка забезпечує рівень особистісного включення студента в процеси пізнання, оволодіння професійною діяльністю.

Концепція контекстного навчання лежить в руслі діяльнісної теорії передачі і засвоєння соціального досвіду, яка в найбільшій мірі здатна пояснювати і прогнозувати процеси перебудови в сфері професійно орієнтованої освіти. За допомогою активної «упередженої» діяльності здійснюється набуття соціального досвіду, розвиток психічних функцій і здібностей майбутнього фахівця, систем його відносин з об'єктивним світом, іншими людьми і самим собою.

Виділяють три базові форми діяльності студентів і безліч перехідних від однієї базової форми до другої. До базових віднесені:

- 1) навчальна діяльність академічного типу (власне навчальна діяльність) з провідною роллю лекції та семінару;
- 2) квазіпрофесійна (ділові ігри та інші ігрові форми);
- 3) навчально-професійна (виробнича практика, «реальне» дипломне проектування).

Як перехідні від однієї базової форми до іншої виступають всі інші форми, які використовуються в ЗВО: лабораторні, практичні заняття; імітаційне моделювання; аналіз конфліктних виробничих ситуацій; розігрування ролей; спецкурси і т.п.

У своєму системному як все це становить технологію контекстного навчання, яка дозволяє подолати зазначену суперечність. Якістю адекватності володіє не якась окремо взята форма організації діяльності студентів, а вся сукупність форм - традиційних і нових, в яких знання виконують функції орієнтовної основи майбутньої професійної діяльності, а форми організації навчальної роботи студентів - відтворення засвоюваного змісту в рамках професійно значущих проблем і завдань.

Сконструйований відповідно до вищезгаданими принципів зміст лекції реалізується в системі різних за типом і структурі лекцій. Спираючись на концепцію контекстного навчання, можна виділити наступні типи лекцій:

- а) контекстно-інформаційна;
- б) контекстно-наукова;

в) контекстно-професійна;

г) лекція з заздальгідь запланованим контекстом професійних помилок.

Контекстно-інформаційна лекція вибудовується в логіці переходу від однієї практичної ситуації до іншої (не обов'язково зі сфери майбутньої професійної діяльності) при постановці і показі різних способів вирішення поставленої перед аудиторією

проблеми практичного плану в рамках читаного курсу. Читання такої лекції супроводжується описом, показом або візуальною демонстрацією таких ситуацій, поясненням причин і джерел виникнення такого роду ситуацій, порівняльним аналізом використовуваних засобів, методів і технологій з опорою на результати спеціальних наукових досліджень і інноваційний досвід фахівців.

У студентській аудиторії, як правило, складається споживацьке ставлення до науки і наукових досягнень завдяки домінуванню хронологічного відображення розвитку тієї чи іншої наукової галузі на рівні загальної культури. Щоб долучити їх до розуміння наукового відкриття, науковим методам і процедурам, використовують лекції, які умовно можна віднести до розряду контекстно-наукових. Контекстно-наукова лекція будується в логіці розкриття наукових фактів при аналізі методів і результатів спеціальних досліджень і експериментів, що проводяться, а також безпосереднім включенням студентів в моменти проведення дослідів або експериментів, що демонструються на лекції. Завдяки таким лекціям студент не тільки долучається до результатів наукового пошуку і розширює науково-інформаційне поле, вчиться аналізувати і структурувати наукову інформацію під керівництвом викладача, а й розширює уявлення про значущість науки і наукових досліджень для вдосконалення своєї майбутньої професійної діяльності.

У зв'язку з тим, що зростає вимога до різнобічної та глибокої професійної підготовки фахівців, у студентів важливо розвивати здатність вільно орієнтуватися в інформаційно-професійному просторі і розуміти

умови забезпечення успіху в професії. Цьому сприяють контекстно-професійної лекції. Технологія проектування та читання контекстно-професійної лекції відображає логіку появи проблемних ситуацій у сфері майбутньої професійної діяльності фахівця і застосування найефективніших методів або технологій їх вирішення з опорою на досвід фахівців і (або) наукові розробки.

Відомо, що критично осмислити своє власне розуміння можна тільки в тому випадку, якщо поглянути на нього з боку. Для того щоб вивести майбутнього фахівця на етапі професійної підготовки на новий рівень розуміння специфіки і труднощів в професії і сприяти розвитку рефлексії (особистісної, наукової, професійної), використовують лекції із заздалегідь запланованими помилками. Усвідомлення свого незнання або усвідомлення помилки щодо проблем, з якими стикається фахівець у вирішенні професійних завдань, для студента є «поштовхом» до переходу розуміння важливості своєї підготовки на новий рівень. При кожному акті такого усвідомлення в навчальному процесі студент розширює межі своїх уявлень, виявляючи можливість за допомогою викладача на звичне з якоїсь нової позиції. Лекція із заздалегідь запланованим контекстом професійних помилок вибудовується в логіці появи типових помилок молодих фахівців на перших етапах самостійної професійної діяльності та залученням самих студентів до пояснення причин їх виникнення і пошуку шляхів подолання. З їх допомогою викладач формує у студентів колективне розуміння не тільки специфіки, а й складності майбутньої професійної діяльності.

В рамках цієї теорії можна говорити про технології читання лекцій і семінарах, що проводяться із застосуванням кейс-технологій (англ. Case - випадок).

Основне призначення кейс-технологій - навчати способам вирішення практико орієнтованих неструктурованих освітніх, наукових або професійних проблем.

Специфіка даної технології полягає у створенні кейса і розробці методики його використання в навчальному процесі. Характерна особливість кейс-методу - створення проблемної ситуації на основі фактів реального життя або професійної діяльності. Кейс істотно відрізняється від традиційних навчальних завдань і вправ. Кейси - події та ситуації з реального життя і практики конкретних людей - допускають безліч рішень і альтернативних шляхів їх пошуку.

Основними принципами подання інформації в кейс-методи є простота і доступність змісту, ясність думки, точність фактів, висловлювань і формулювань. При розробці кейса необхідно враховувати наступне:

- відповідність кейса мети його створення і застосування в освітніх цілях;
- актуальність і типовість відбираються ситуацій або подій;
- визначення рівня їх складності;
- демонстрацію яскравих прикладів з кожного типу відбираються подій і ситуацій;
- визначення і розкриття потенціалу таких ситуацій у розвитку аналітичного мислення;
- дискусійний характер обговорення подій або способів вирішення життєвих ситуацій;
- відбір ситуацій, що допускають різні варіанти їх вирішення.

На практиці застосовуються так звані живі і мертві кейси. До «мертвим» кейсам відносяться ті, в яких міститься вся необхідна для аналізу інформація. Для «пожвавлення» кейса необхідний пошук додаткової інформації. Це дозволить кейсу розвиватися і залишатися актуальним у вирішенні освітніх проблем тривалий час.

Технологія навчання у співпраці використовується в освітній практиці для подолання наслідків індивідуального характеру навчальної діяльності суб'єктів і їх прагнень виключно до індивідуальних освітніх досягнень. Вона дозволяє збагатити досвід і набути через навчальну працю ті навички

спільної діяльності, які потім можуть стати необхідними в майбутній професійній і соціальній діяльності протягом життя.

Мета цієї технології полягає у формуванні вмінь у суб'єктів освітнього процесу ефективно працювати спільно в тимчасових командах і групах і домагатися якісних освітніх результатів.

Наявність вміння працювати у співпраці є також обов'язковим для успішного використання багатьох інших сучасних технологій, складовими яких є, наприклад, групова робота, метод гри і проєктів.

Навчаючись з використанням даної технології, учні та студенти розвивають здібності організовувати спільну діяльність, засновану на принципах співпраці, і брати участь в ній, розуміти свою роль в якості партнера. При цьому у них розвиваються такі особистісні якості, як терпимість до різних точок зору і яка поведінка, відповідальність за результати спільної роботи, формується вміння поважати чужу точку зору, слухати партнера, вести ділове обговорення, досягати згоди в конфліктних ситуаціях і спірних питаннях. Це саме ті якості, які необхідні для ефективної роботи в команді або колективі.

На відміну від традиційного навчання дана технологія способу викликати в учнів або студентів емоційні переживання, пов'язані з прагненням до спільного успіху і колективним досягненням. Саме тому вона розрахована на формування якостей, необхідних майбутнім корпоративним працівникам. Кооперація на сьогодні є однією з найбільш поширених форм відносин людей у професійній діяльності, так як більшість виробничих, наукових та інших професійних завдань вимагає для свого рішення застосування саме колективних зусиль.

Нагадаємо, що кооперація - взаємодія людей, об'єднаних між собою для виконання короткострокової діяльності, коли одне завдання можна виконати тільки з урахуванням результатів іншого. В силу цього слід пам'ятати, що поєднувати людей можна з урахуванням їх індивідуальних особливостей і здатності успішно та ефективно взаємодіяти, а розподіляти між ними

завдання так, щоб була спадкоємність і реальна можливість самостійного виконання попереднього в загальній системі їх дій.

Технологія «Навчання в співпраці» заснована на використанні методу групової роботи як найбільш поширеної форми кооперації.

Висновки до розділу 2

Модель формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання полягає в формуванні конструкції, втілює абстраговану структуру і реальний проєктований процес, і простежування у відповідній схемі формування досліджуваної якості.

Модель формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання містить компоненти: цільовий, змістовний, процесуально-діяльнісний, організаційно-управлінський та результативно-оцінний.

Теоретична модель є методологічним орієнтиром побудови і реалізації методичної системи формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання в умовах освітнього процесу ЗВО.

Для реалізації системи формування педагогічної майстерності розроблені етапи, що дозволяють прогнозувати викладачем образ результату в процесі розвитку і саморозвитку студента засобами свого предмета.

Виокремлені і технології навчання дозволять ефективно сформувати педагогічну майстерність педагога професійного навчання.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЩОДО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

3.1. Експериментальні дослідження рівня розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання

Забезпечення змін в системі професійної освіти неможлива без кардинальних змін, що забезпечать якість підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, які мають володіти психолого-педагогічними знаннями та знаннями з фаху, уміннями і навичками, високою загальною і професійною культурою тощо[70].

Для забезпечення успішності професійної діяльності майбутніх педагогів професійного навчання виступає їх педагогічна майстерність.

Шляхи реалізації траєкторії розвитку педагогічної майстерності в окремому циклі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання пов'язується із забезпеченням єдності очної та дистанційної взаємодії викладачів зі студентами під час їх навчання у закладах вищої освіти. У процесі цієї взаємодії діяльність суб'єктів професійної освіти має бути вибірково орієнтована на цільові орієнтири, визначені відповідно до структури педагогічної майстерності майбутнього педагога професійного навчання [71].

Здійснивши глибокий аналіз усього різноманіття наявних методик дослідження проблеми професійного розвитку особистості, ми вирішили застосувати відомий інструмент стратегічного управління, а саме, метод SWOT-аналізу для вироблення ефективної стратегії прийняття рішень в аспекті даної проблеми.

Одним із ключових положень нашого дослідження виступає теза про те, що в кожному модулі вивчення дисципліни «Педагогічна

майстерність» має відбуватися визначення рівня розвитку педагогічної майстерності майбутнього педагога професійного навчання та надання на основі результатів цієї процедури вихідних рекомендацій щодо розвитку цієї професійної якості.

Згідно з нашим задумом, визначення траєкторії розвитку педагогічної майстерності відбувається в процесі бесіди зі студентом, який вивчає дисципліну «Педагогіка вищої школи» (Модуль педагогічна майстерність). Мета цієї бесіди полягає в усвідомленні студентом труднощів свого професійного розвитку в контексті педагогічної майстерності. Вважаємо, що це усвідомлення у поєднанні з результатами SWOT-аналізу за певних умов може стати основою для самопроекування студентом – майбутнім педагогом професійного навчання власної активності під час вивчення дисципліни «Педагогіка вищої школи» та подальшій професійній діяльності. Ця бесіда відбувалася у вільному режимі відповідно до змісту робочої програми вказаної нами навчальної дисципліни за рахунок індивідуальних консультацій, бесід, круглих столів із виконання планів самостійної роботи.

У ході такого спілкування ми врахували результати формального моніторингу активності у професійному саморозвитку майбутніх педагогів професійного навчання. Мета бесіди полягає в тому, щоб зробити так, що студент усвідомлював свої труднощі й на основі цього усвідомлення здійснював SWOT – самоаналіз рівня розвитку своєї педагогічної майстерності під час вивчення певного модуля дисципліни «Педагогіка вищої школи». При цьому викладач виступав по суті носієм експертного знання – поєднання теоретичного розуміння проблеми і практичних навичок її вирішення, ефективність яких доведена в результаті його практичної діяльності в цій сфері [72].

Вибір цього методу мотивований тим, що SWOT-аналіз у загальному вигляді не містить економічних категорій, його можна застосовувати до будь-яких організацій, окремих людей і країн для

побудови стратегій у різноманітних галузях діяльності [73]. SWOT-аналіз – це аналіз, що розділяє чинники і явища на чотири категорії: сильні (Strengths) і слабких (Weaknesses) сторони, проблеми і можливості (Opportunities), та ризиків (Threats). особливість SWOT-аналізу є вміння мислити та побачити об'єкт дослідження із боку [74].

Використання цього методу зумовлено ще й тим, що в контексті концепції професійного розвитку Д. Сьюпера кожен фахівець має займати суб'єктну позицію щодо свого професійного розвитку на будь-якому етапі своєї трудової біографії і відстежувати ознаки проблем у цій сфері. При цьому для подолання труднощів, які виникають, необхідно починати з постановки тактичних і перспективних цілей, для чого й було створено SWOT-аналіз, який дає змогу оцінити свої сильні та слабкі сторони, а також можливості й зовнішні загрози у професійній діяльності [75].

Вивчення діяльності майбутніх педагогів професійного навчання за допомогою SWOT-аналізу допоможе нам виявити причини переваги і недоліки в діяльності, а на їх основі зробити висновок, як удосконалювати освітню діяльність [71].

Як наголошується у спеціальній літературі, присвяченій використанню SWOT-аналізу у практиці професійної (професійно-технічної) освіти, при оцінюванні сильних сторін фахівця або його внутрішніх ресурсів необхідно визначити наявні теоретичні та практичні знання й навички, а також особистісні особливості, які можуть допомогти в досягненні цілей. При цьому слабкі сторони – це недоліки, до яких можуть належати: недостатній розвиток тих чи інших якостей особистості, відсутність необхідного досвіду роботи чи освіти. Визначення слабких сторін і подальша робота над ними, а також подальший розвиток і застосування внутрішніх ресурсів можуть сприяти досягненню поставленої професійної мети [71].

Таким чином, беручи до уваги «плюси» і «мінуси» SWOT-аналізу, можна застосувати цей інструмент до розгляду проблеми професійного

розвитку особистості студентів – майбутніх педагогів професійного навчання. Будемо спиратися на власний досвід і бажання цілеспрямовано з урахуванням особистих якостей удосконалювати свій професійний рівень, вчитися визначати стратегію власного професійного розвитку [71].

SWOT-самоаналіз труднощів діяльності в аспекті розвитку педагогічної майстерності ми проводимо після вивчення першого модуля дисципліни «Педагогічна майстерність» за спеціально розробленою анкетною. У анкетуванні брали участь 62 студенти – майбутні педагоги професійного навчання. Дані стандартної матриці для SWOT-самоаналізу наведені в Таблиці 1.

Таблиця 1

Результати SWOT-самоаналізу на основі стандартної матриці

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Допитливість.	1.Середній ступінь організації робочого процесу, відсутність чітко розпланованого графіка і послідовних дій.
2. Комунікабельність, тактовність.	2.Абстрактній на сторонні справи.
3. Грамотна мова.	3.Труднощі при визначенні пріоритетів, прагнення охопити дуже великий обсяг інформації.
4. Відповідальне ставлення до справи.	4.Нестача сили волі.
5. Володіння об'ємною теоретичною базою.	5.Легкість досягнення компромісів з роботодавцем.
6. Стійка нервова система.	6.Відсутність спроб спробувати себе в принципово нових
7. Хороша пам'ять.	
8. Впевненість у собі.	
9. Рухливість, гнучкість.	
10. Здатність творчо підходити до вирішення проблем.	
11. Здатність об'єктивно оцінювати ситуацію.	
12. Життєлюбність, оптимізм.	

	видах діяльності.
Можливості	Загрози
1. Позитивне соціальне оточення. Коло розсудливих адекватних людей.	1. Невеликий практичний досвід.
2. Навчання в інтелектуальному середовищі, що характеризується постійними потоками нових ідей.	2. Посилення конкуренції на ринку праці.
3. Безпосереднє спілкування з викладачами та студентами.	3. Ігнорування участі в різних професійних тренінгах, семінарах, конференціях.
4. Участь у громадському житті університету, написання статей, створення проектів.	4. Розмите уявлення про зворотний бік професійної діяльності.
5. Розвинена інформаційне середовище, використання різних освітніх ресурсів.	5. Нерозуміння керівників організацій всієї важливості залучення професійних менеджерів до управління організацією.
6. Отримання диплома, що підтверджує високу якість освіти. Навчання у ЗВО, що користується попитом у роботодавців.	

Якщо вести мову про слабкі сторони при наявних можливостях, то можна відзначити, що, наприклад, прагнення охоплювати великі обсяги інформації при величезній різноманітності інформаційних джерел може привести до виникнення затримок у виконанні роботи або, принаймні, великих труднощів при роботі з великими масивами інформації. Така можливість, як участь у громадському житті університету, написання статей, дозволить студенту, майбутньому педагогу професійного навчання більш ретельно, раціонально планувати свій час для того, щоб вміло поєднувати суспільне життя з навчанням. У результаті цього студент отримає навички грамотного планування, управління своїм часом. Гарантія реалізації даного припущення неоднозначна. З одного боку, його втілення підтверджується сильною стороною студента – відповідальним

ставленням до будь-якого питання. Прагнення якісно виконати роботу змусить його грамотно розпланувати час, щоб все встигнути. Але з іншого боку, є і слабка риса – недолік сили волі. Студент може відмовитися від участі в суспільному житті з метою попередження труднощів у освітньому процесі у зв'язку з великим навантаженням.

Недооцінка професійних якостей молодого фахівця несприятливо позначиться на становленні студента, як грамотного фахівця. Створюється нова загроза – молодий фахівець не зможе проявити свої навички та додаткові вміння, і, таким чином, знизить свій потенціал. У нашому випадку такі сильні сторони, як розвинені комунікативні навички, гнучкість, впевненість в собі, володіння об'ємною інформаційною базою допоможуть запобігти можливі негативні тенденції. У будь-якому випадку, людина зможе себе реалізувати [76]. Таким чином, ми провели дослідження серед студентів майбутніх педагогів професійного навчання за результатами якого створили SWOT-зважену бальну оцінку рівнів розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання. Результати дослідження подано в таблиці 2.

Таблиця 2.

SWOT-зважена бальна оцінка

	Рівні розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання					
	Високий		Середній		Низький	
	А бсолют не число	%	А бсолют не число	%	А бсолют не число	%
1.Комунікабельність, тактовність.	34	54,8	15	24,2	13	21,0
2. Грамотна мова.	36	58,1	17	27,4	9	14,5
3.Рухливість, гнучкість.	31	50,0	20	32,2	11	17,7
4.Життєлюбність, оптимізм.	29	46,8	23	37,1	10	16,1
5. Хороша пам'ять.	27	43,5	29	46,8	6	9,7
6. Володіння об'ємною теоретичною базою.	25	40,3	19	30,6	18	29,1
7.Здатність творчо	21	33,9	23	37,1	18	29,0

підходити до вирішення проблем.						
8.Відповідальне ставлення до справи.	16	25,8	27	43,6	19	30,6
9. Допитливість	14	22,6	19	30,6	29	46,8
10.Стійка нервова система.	15	24,2	17	27,4	30	48,4
11. Впевненість у собі.	12	19,3	14	22,6	36	58,1
12.Здатність об'єктивно оцінювати ситуацію.	10	16,1	15	24,2	37	59,7
13. Ступінь організації робочого процесу, чітко розпланований графік і послідовність дій	23	37,1	15	24,2	24	38,7
14. Абстрактність на сторонні справи.	24	38,7	18	29,0	20	32,3
15.Визначення пріоритетів, прагнення охопити дуже великий обсяг інформації.	19	30,7	26	41,9	17	27,4
16. Нестача сили волі.	21	33,9	17	27,4	24	38,7
17.Легкість досягнення компромісів.	23	37,1	14	22,6	25	40,3
18. Відсутність спроб спробувати себе в принципово нових видах діяльності.	25	40,3	19	30,7	18	29,0

Таким чином, найбільш значущі і очевидні сильні сторони респондентів які знаходяться на високому та середньому рівнях: комунікабельність (79%), грамотна мова (85,5%), рухливість (72,2%), оптимізм (83,9%).

Найбільш вагомі й очевидні недоліки опитаних – здатність об'єктивно оцінювати ситуацію (40,3%), відсутність чітко розпланованого графіка і послідовних дій (61,3%), абстрактність на сторонні справи (67,7%), труднощі при визначенні пріоритетів (72,6%).

Можливості, на які слід звернути увагу – позитивне соціальне оточення, безпосереднє спілкування в межах університету, розвинена інформаційне середовище, можливість використання різних освітніх

ресурсів, в кінцевому підсумку – закінчення закладу вищої освіти з хорошою репутацією.

Загрози, на які слід звернути увагу – невеликий практичний досвід, ігнорування участі в різних наукових заходах, що проводяться в межах і за межами університету.

Для подальшого успішного професійного розвитку необхідно збільшити активність студента, а також вжити систему заходів, спрямованих на вдосконалення організованості і дисциплінованості.

На основі проведених розрахунків можна сформулювати висновок про те, що для досягнення головної мети – «Створення перспектив подальшого професійного розвитку студента – майбутнього педагога професійного навчання» найбільш доцільно вдатися до реалізації наступних заходів: участь у професійних тренінгах та семінарах в межах і за межами закладу вищої освіти, в наукових конференціях, участь у громадському житті закладу вищої освіти, надання допомоги в проведенні акцій, загальноосвітніх та розважальних заходів [77].

За нашими спостереженнями, застосування SWOT – самоаналізу на етапі вивчення першого модуля дисципліни «Педагогічна майстерність» дало змогу майбутнім педагогам професійного навчання визначити власні ресурси, оцінити реальні перспективи досягнення мети. Іншими словами, скласти своєрідну систематизовану картину труднощів, з якими вони стикатимуться у своїй професійно-педагогічній діяльності.

Відзначимо, що залежно від реальних результатів формального моніторингу, SWOT-самоаналізу, майбутній педагог професійного навчання отримує підґрунтя для прийняття рішення про зосередження на розвитку своїх особистісних якостей, фахових навичок, конкретизації цілей своєї професійної діяльності тощо, що може буде здійснено у процесі самостійної пізнавальної діяльності.

Залежно від результатів формального моніторингу, SWOT-самоаналізу, бесіди з викладачем студент: або зосередитися на розвитку

особистісних якостей, знань, набутті певних навичок у процесі запланованих обов'язкових факультативів, або вдатися до додаткових самостійних занять, або визначити для себе інші альтернативні способи професійного саморозвитку.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У результаті SWOT-аналізу майбутні педагоги професійного навчання мали змогу оцінити свої сильні і слабкі сторони, а також можливості й зовнішні загрози у тому аспекті професійного саморозвитку, що безпосередньо стосується педагогічної майстерності.

Іншими словами, скласти своєрідну систематизовану картину труднощів, з якими вони стикатимуться у своїй майбутній професійній діяльності. Отримані дані сприяли тому, що кожен зі студентів отримав реальні дані для управління своєю кар'єрою на тому етапі своєї біографії, на якому він перебуває в даний час.

3.2. Методичні рекомендації щодо розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання

Формування педагогічної майстерності в майбутнього педагога професійного навчання, як творчого, ініціативного, самокритичного може бути здійснено лише тоді, коли в освітньому процесі будуть створені умови, максимально наближені до його майбутньої практичної діяльності.

Це можна реалізувати шляхом моделювання таких ситуацій-моделей, де реальні об'єкти замінюються символами, а взаємостосунки між учасниками діяльності складаються не природно, вони організовані спеціально під керівництвом викладача.

Нами запропоновано практичні заняття присвячені аналізу педагогічних ситуацій (кейсів), максимально наближених до специфіки професійно-педагогічної діяльності у ЗП(ПТ)О.

Студентам пропонувалася описання ситуації міжособистісної взаємодії у процесі викладання в ЗП(ПТ)О, конфлікту або випадку, що допускали можливість різної реакції і дій викладача, після чого їх просили описати варіант поведінки, який, на їх думку був би найбільш раціональним.

Кожна ситуація подавалася студентам спочатку усним описом (викладач зачитував її опис), а потім демонструвався відповідний відео-сюжет.

Аналіз кожної професійної ситуації включав такі послідовні дії: введення в проблему, роботу у творчих групах, загальне обговорення, перехід до нової проблемної ситуації.

У якості матеріалу для аналізу пропонувалися наступні ситуації.

Педагогічна ситуація № 1

Учень відповідає урок. Матеріал він знає, але не може його подати; веселить своєю відповіддю іншу групу і викладача. Хлопець задоволений собою і продовжує в тому ж дусі. Коли йому ставлять «4», він не розуміє за що: він відповідав, педагог йому посміхнувся, - значить, йому подобається відповідь.

На його подив педагог відповідає, що він допустив багато помилок. Хлопці заступилися за нього і попросили поставити «5», але педагог залишився при своїй думці. хлопець образився.

прогнозування

На відношення до нього інших учнів сформована ситуація не вплине (хлопці не змінять свого доброго ставлення до нього). А хлопець вирішить, що педагог несправедливо прискіпується до нього, і його довіру, гарне ставлення до педагога похитнеться.

Розв'язок

Дана ситуація виникла через те, що особисті відносини педагога і учня зіткнулися з діловими. Педагог не вказав на конкретні помилки по ходу відповіді учня і після неї. Він же розраховував, що відповідає добре і отримає високу оцінку. Потрібно назвати ті помилки, які він допустив, озвучити їх,

щоб не виникло відчуття, що педагог необ'єктивний. При відповіді він використовував спеціально підготовлені ілюстрації, тому можна задати додаткові питання, дати можливість отримати хорошу оцінку.

Педагогічна ситуація № 2

Одна з учениць, Оксана, погано встигає в навчанні, дратівлива і груба в спілкуванні з педагогами. На одному з уроків дівчинка заважала іншим учням виконувати завдання, кидала в хлопців папірці, не реагувала на зауваження педагога навіть після декількох зауважень на свою адресу. На прохання педагога вийти з аудиторії, Оксана так само не відреагувала, залишаючись сидіти на місці. Роздратований педагог вирішив припинити заняття, а потім залишити всю групу після уроків. Це, природно, призвело до невдоволення учнів.

Як би ви вчинили?

Педагогічна ситуація №3. Ви демонструєте вправу. Раптом лунає якийсь шум, ви, обертаючись, говорите: осуджуючи: «Хто ще не зрозумів як це виконується?»; здивовано: «Що трапилося?»; вимогливо: «Та облиште нарешті, час заспокоїтися?»; очікуючи: «Я очікую тиші...»; гнівно: «Тихо! Не смій шуміти, коли я щось показую!»; висловлюючи страждання: «Як можна шуміти, коли йде показ нової вправи!?»

Педагогічна ситуація №4. За деякими прикметами ви бачите, що учень ЗП(ПТ)О намагається під надуманим приводом не йти на заняття з фізичної культури. Ваші погляди перетинаються. Ви дивитесь: з невдоволенням; з наполегливим засудженням; з докором; з лукавим співчуттям; з безмірним подивом; з очікуванням подальших дій; із гнівом тощо.

Педагогічна ситуація №5. Учень виконує вправу на оцінку. Ваша реакція: спокійна: «Все правильно»; радісна: «Молодець!»; веселе задоволення; приємний подив несподіваному результату; сумнів: «Ти впевнений, що в тебе все правильно?»; прикрість і осуд; твердий осуд; співчуття; іронія; сарказм: «Чудово!»

Вправа «Йди-но сюди!»

Студентам видаються картки із наступними звертаннями до учня:

1. «Іди-но сюди!», маючи на меті відвернути його від пустощів;
2. «Іди-но сюди!» для заохочення;
3. «Іди-но сюди!», щоб попросити його допомогти у якійсь справі.

Після виконання завдання, студенти спільно аналізували особливості підтексту кожного звертання.

Вправа «Хей, друже», спрямована на розвиток наважливішого атрибуту викладача– командного голосу, полягала в тому, що потрібно було покликати незнайому людину окликом «Хей, друже», так щоб вона обернулася та зреагувала.

Вправа «Скло».

Вправа, спрямована на розвиток мімічної та пантомімічної виразності з використанням простих засобів розвитку педагогічного артистизму. Сутність цієї вправи полягає у тому, що студентам, які ставали один навпроти одного давалася установка – уявити, що їх розділяє «скло», що повністю гасить звуки. Однак, кожному зі студентів почергово необхідно було повідомити співрозмовнику важливу інформацію. Заздалегідь, не договоряючись із партнером про зміст розмови, студенти мали передати через «скло» все, що їм потрібно і отримати відповідь.

Вправа «Покажи рухами».

Учасники діляться на чотири підгрупи, які шляхом жеребкування отримують по одному слову з кожного списку: пора року (зима, весна, літо, осінь); час доби (ранок, день, вечір, ніч); стихія (вода, земля, вогонь, повітря); емоція (страх, гнів, інтерес, образа); вік (дитина, підліток, дорослий, літня людина); професія (продавець, лікар, кухар, учитель); вид спорту (легка атлетика, регбі, стрибки на батуті, велоспорт). При цьому підгрупи не повинні були знати, які слова дісталися іншим учасникам вправи.

Коли образи були розподілені, кожна з підгруп отримувала завдання: підготувати невеличкі драматичні етюди, відобразивши за допомогою рухів кожне з отриманих слів. На підготовку давалося 6-8 хв., потім команди

почергово презентували свої напрацювання. Обговорювати сумісні дії при цьому заборонялося. Представники інших підгруп, що виступали в ролі сторонніх глядачів, розпізнавали, про які саме слова йде мова.

Рухові дії (пози, дихання, рухи), поступово руйнують у студентів психологічні блоки, що сприятиме розвитку професійно-педагогічних якостей, асоційованих із асертивністю, відкритістю, артистичністю.

За нашими спостереженнями виконання описаних вправ розвивало навички невербальної поведінки студентів, і в деякій мірі, розкривла індивідуальний стиль їхнього професійно-педагогічного спілкування.

Дані ситуації забезпечують умови не тільки для міжособистісного спілкування в штучно створеній обстановці на занятті, але й для виконання студентами у процесі програвання ролі педагогічних дій, формування в них уміння заглянути наперед, побачити результати своїх дій, прогнозувати їхні наслідки, повірити у власні можливості й педагогічні здібності. Використання в навчальному процесі завдань ситуацій потребує від студента виконання ролі педагога, що прискорює процес входження його в професію, оволодіння прийомами педагогічної майстерності й визначає ступінь його готовності до професійної діяльності.

Висновки до 3 розділу

1. У результаті SWOT-аналізу майбутні педагоги професійного навчання мали змогу оцінити свої сильні і слабкі сторони, а також можливості й зовнішні загрози у тому аспекті професійного саморозвитку, що безпосередньо стосується педагогічної майстерності. Створена SWOT-зважена бальна оцінка рівнів розвитку педагогічної майстерності. Таким чином, найбільш значущі і очевидні сильні сторони респондентів які знаходяться на високому та середньому рівнях: комунікабельність (79%), грамотна мова (85,5%), рухливість (72,2%), оптимізм (83,9%). Найбільш значимі і очевидні недоліки опитаних – здатність об'єктивно оцінювати

ситуацію (40,3%), відсутність чітко розпланованого графіка і послідовних дій (61,3%), абстрактність на сторонні справи (67,7%), труднощі при визначенні пріоритетів (72,6%). Розроблені рекомендації для педагогічних працівників щодо формування педагогічної майстерності містять змодельовані педагогічні ситуації, які сформують у майбутніх педагогів навички дискутування; ініціацію їхньої потреби у відстоюванні своєї позиції; професійну гідність. Також запропоновані рольові педагогічні ігри, які максимально наближені до реальної професійно-педагогічної діяльності у ЗП(ПТ)О. інший блок вправ спрямований на розвиток навичкок невербальної поведінки студентів, що розкриває індивідуальний стиль їхнього професійно-педагогічного спілкування.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що професійна підготовка сучасного педагога професійного навчання зорієнтована на формування професійних цінностей, потребує чітко визначених освітніх цілей і мотивів, організації та проектування психолого-педагогічних умов освітнього процесу, спрямованого на фахівця з сучасним типом професійного мислення, здатного до ефективного професійного саморозвитку і самореалізації на сучасному ринку праці. Встановлено, що існує протиріччя між потребою в розвитку педагогічної майстерності майбутнього педагога професійного навчання та відсутністю відповідного науково-методичного забезпечення цього процесу. Серед тенденцій розвитку професійної освіти доцільно виокремити: «впровадження конструктивних ідей зарубіжного досвіду, розроблення системи консультування учнів і студентів закладів професійної освіти з розвитку професійної кар'єри, проектування інформаційно-освітнього середовища закладів професійної освіти, а також дослідження теоретичних і методичних засад підготовки молодших спеціалістів у технікумах і коледжах, підготовки викладачів, педагогів професійного навчання, майстрів та інструкторів до запровадження інноваційних педагогічних технологій, розширення дослідно-експериментальної роботи на базі закладів професійної освіти і підприємств. Визначено ключові поняття: Педагог професійного навчання – педагогічний працівник професійно-технічного закладу освіти або ЗВО, який поєднує функції майстра виробничого навчання і викладача спеціальних та профільно-орієнтованих дисциплін. Необхідність підготовки майбутніх педагогів професійного навчання зумовлена впровадженням інноваційних та інформаційних технологій навчання, необхідністю формування якісно нового педагога професійної школи, підготовленого до роботи в сучасних умовах, здатного адаптуватися до педагогічних інновацій і швидко реагувати на сучасні і перспективні процеси соціально-економічного розвитку суспільства; професійна підготовка – це здобуття кваліфікації за відповідним напрямом

підготовки або спеціальністю; педагогічна майстерність – це професійна якість, що виступає гарантом самоорганізації високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі й робить можливим із мінімальними зусиллями та в найкоротші терміни досягнення запланованих високих результатів професійної діяльності.

2. Розроблено модель формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання, яка відображає вплив зовнішніх чинників, створення позитивного освітнього поля і містить компоненти: цільовий, змістовний, процесуально-діяльнісний, організаційно-управлінський та результативно-оцінний. Теоретична модель є методологічним орієнтиром побудови і реалізації методичної системи формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання в умовах освітнього процесу ЗВО. Для реалізації системи формування педагогічної майстерності розроблені етапи, що дозволяють прогнозувати викладачем образ результату в процесі розвитку і саморозвитку студента засобами свого предмета.

3. Виокремили методи розвитку педагогічної майстерності, серед яких: мозковий штурм, проблемні ситуації, активне спілкування, дискусія, ігрові та творчі методи, які впливають на розвиток мови, самостійне мислення, розвиток інтелектуальних здібностей студентів. Для розвитку навичок актуальних для 21 століття доцільно використовувати технології проблемного навчання, які призначені для стимулювання пошукової самостійної діяльності суб'єктів освітнього процесу. Ефективним для розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів професійного навчання вважаємо контекстне навчання, як систему дидактичних форм, методів і засобів в якій моделюється предметний і соціальний зміст майбутньої професійної діяльності фахівця, а засвоєння їм абстрактних знань як знакових систем накладено на канву цієї діяльності. Контекст є змістотворною категорією, яка забезпечує рівень особистісного

включення студента в процеси пізнання, оволодіння професійною діяльністю.

Для того щоб студенти навчалися способам вирішення практико орієнтованих неструктурованих освітніх, наукових або професійних проблем пропонуємо використовувати кейс-технології.

Вмінню працювати в команді сприяє технологія «Навчання в співпраці» заснована на використанні методу групової роботи як найбільш поширеної форми кооперації.

4. У результаті SWOT-аналізу майбутні педагоги професійного навчання мали змогу оцінити свої сильні і слабкі сторони, а також можливості й зовнішні загрози у тому аспекті професійного саморозвитку, що безпосередньо стосується педагогічної майстерності. Створена SWOT-зважена бальна оцінка рівнів розвитку педагогічної майстерності. Таким чином, найбільш значущі і очевидні сильні сторони респондентів які знаходяться на високому та середньому рівнях: комунікабельність (79%), грамотна мова (85,5%), рухливість (72,2%), оптимізм (83,9%). Найбільш значимі і очевидні недоліки опитаних – здатність об'єктивно оцінювати ситуацію (40,3%), відсутність чітко розпланованого графіка і послідовних дій (61,3%), абстрактність на сторонні справи (67,7%), труднощі при визначенні пріоритетів (72,6%).

5. Розроблені рекомендації для педагогічних працівників щодо формування педагогічної майстерності містять змодельовані педагогічні ситуації, які сформують у майбутніх педагогів навички дискусії; ініціацію їхньої потреби у відстоюванні своєї позиції; професійну гідність. Також запропоновані рольові педагогічні ігри, які максимально наближені до реальної професійно-педагогічної діяльності у ЗП(ПТ)О. інший блок вправ спрямований на розвиток навичок невербальної поведінки студентів, що розкриває індивідуальний стиль їхнього професійно-педагогічного спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вища освіта України: стан та проблеми / І. Б. Жиляєв, В. В. Ковтунець, М. В. Сьомкін. – К. : Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України, Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. – 96 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К., 1997. – 375 с.
3. Грицак І. Теорія і практика професійної освіти в Україні – Київ: Вища школа, 2015. – 320 с.
4. Гуменюк С. Соціально-педагогічна робота у професійній освіті – К.: Вища школа, 2016. – 240 с.
5. Гуренко О. Соціально-педагогічна робота в полікультурному суспільстві: навч. посібн. – Донецька: Ландон-XXI, 2014. – 480 с.
6. Державний класифікатор професій ДК 003: 2010. Держспоживстандарт України. Київ : Соцінформ, 2010. 610 с.
7. Державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО ДСПТО 7231.G0.50.20-2014 для підготовки робітників з професії слюсар з ремонту автомобілів 2-го розряд.
8. Десятов Т. Професійні стандарти – основа формування галузевої рамки кваліфікації Проф.-техн. освіта. 2009. № 2. С. 5–7.
9. Діденко О. Педагогічні технології професійного навчання – К.: Центр навчальної літератури, 2016. – 276 с.
10. Дорогих Р. Моделювання педагогічних ситуацій у процесі формування професійних якостей майбутніх учителів // Рідна школа, 2006. – № 6. – С. 7–9.
11. Дробязко Ю. І. Співробітництво викладача і студента в процесі формування комунікативних умінь та навичок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1058>
12. Закон України «Про освіту». Освіта України. Нормативно-правові документи. Київ : Міленіум, 2001. С. 11–38.

13. Зозульов О. В., Левченко М. Формування омніканальної збутової стратегії підприємства // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2016. – № 13. – С. 361-368. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_54
14. Іваненко М. Сучасні методи формування комунікативної компетентності – Львів, 2017. – 170 с.
15. Ковальчук В. І. Методика викладання у вищих навчальних закладах: практикум – Київ: Міленіум, 2017. – 428 с.
16. Ковальчук В. І. Методичні рекомендації щодо застосування ігрових технологій у навчанні – Київ: Видавничо-редакційний відділ НУБіП України, 2017. – 56 с.
17. Ковальчук В. І. Розвиток професійної компетентності та комунікативних умінь у студентів професійної освіти – Київ, 2018. – 220 с.
18. Ковальчук В. І. Створення сприятливого навчального середовища. Тренінги – К., 2011. – 128 с.
19. Ковальчук В. І. Технологія навчання дорослих на основі особистісно орієнтованого підходу: тренінг – 2-е вид. – К. : Шк. світ, 2011. – 128 с.
20. Ковальчук В. Тренінги розвитку комунікативних умінь студентів – Київ: Школа світ, 2015. – 112 с.
21. Костенко О. Методичні рекомендації щодо проведення тренінгів у ВНЗ – Львів, 2017. – 112 с.
22. Коцюбинська Н. Формування професійної компетентності у студентів ВНЗ – Львів: СПОЛОМ, 2017. – 184 с.
23. Кравченко О. Компетентнісний підхід у професійній освіті – Харків: Прапор, 2016. – 200 с.
24. Литвиненко Н. Інноваційні технології у професійній освіті – Київ: Видавництво Ліра, 2016. – 195 с.
25. М. Ушаков Що таке мультиканальність, омніканальність, крос-канальність, крос-девайс [Електронний ресурс]. – MARKETER.UA, 2019. –

URL: <https://marketer.ua/ua/multichannel-omnichannel-cross-channel-cross-device/>

26. Майбутнє ринку праці: Протиборство тенденцій, які будуть формувати робоче середовище в 2030 році [Електронний ресурс] // PwC Україна, 2017. – Доступно: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future.html>

27. Мельник В. Інноваційні методи навчання у професійній освіті – Харків: Основа, 2017. – 198 с.

28. Миронова Н. Бумери, міленіали, покоління Z – хто це? URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/02/9/239843/>

29. Мося І. А. Розвиток самоосвітньої компетентності учнів професійнотехнічних навчальних закладів у процесі загальноосвітньої підготовки : метод.реком. Київ : Інститут ІПТО НАПН України, 2013. 49 с.

30. Національний класифікатор України: класифікатор професій ДК 003 : 2010: офіційне видання. К. : Соцінформ. 746 с.

31. Павленко С. Професійна освіта: сучасні тенденції та виклики – К.: Ліра-К, 2016. – 210 с.

32. Плахотнюк В. Управління навчальним процесом у ВНЗ – Київ: Академія, 2015. – 188 с.

33. Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) від 20 січня 1998 р. № 65 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/65-98-п3>. (Дата звернення: 15.09.2020)

34. Професійний стандарт «ППН». URL: <file:///D:/Documents/Downloads/1182%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

35. Розвиток // Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : Перун, 2005.

36. Романенко В. Мотивація у професійній освіті – Львів: Світ знань, 2015. – 144 с.
37. Романова І. Методи розвитку комунікативної компетентності у студентів – Київ: Абрис, 2017. – 180 с.
38. Савенкова Л. О. Педагогічне спілкування : навч. посіб. – К. : КДЕУ, 1997. – 140 с.
39. Савченко Л. Розвиток професійних компетентностей у студентів ВНЗ – Харків: Ранок, 2017. – 180 с.
40. Семененко М. Педагогічна майстерність викладача в професійній освіті – Харків: Ранок, 2017. – 196 с.
41. Семенюк М. Готовність до спілкування // Шкільний світ. – 2002. – 27 (141). – С. 2-3.
42. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. – К. : «ЕкОб», 2004.
43. Стець Н. Коротко про теорію поколінь. URL: <http://iqholding.com.ua/articles/korotko-pro-teoriyu-pokolin>
44. Сучасний тлумачний словник української мови : 60 000 слів / За ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Харків : ШКОЛА, 2009. – 832 с.
45. Функції комунікації. URL: <http://lt.multycourse.com.ua/ua/page/22/8i#2>
46. Хом'як А. П. Педагогічні технології формування комунікативної компетентності старшокласників у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 2010. – 20 с.
47. Шаповал О. Психологія професійної діяльності викладача – Харків: Основа, 2016. – 196 с.
48. Шевченко О. Методи навчання дорослих: теорія та практика – К.: Абрис, 2016. – 256 с.

49. Щербак О. І. Професійно-педагогічна освіта: теорія і практика : [монографія] / О. І. Щербак ; [за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Наук світ, 2010. – 279 с.

50. Яцик М. Р. Формування професійної компетентності майбутніх магістрів з менеджменту економічної безпеки у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький національний університет, 2016. 392 с.

51. Яцюк Г. Особливості комунікативної ситуації у телевізійному жанрі ток-шоу // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – Іноземна філологія. – 2005. – № 39. – С. 30–32.

**Нормативно-правове забезпечення діяльності закладів
професійної (професійно-технічної) (освіти)**

Закони України:

- Про освіту;
- Про професійно-технічну освіту;
- Про загальну середню освіту;
- Про вищу освіту;
- Про ліцензування певних видів господарської діяльності;
- Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти;
- Про зайнятість населення;
- Про колективні договори і угоди;
- Про державні нагороди;
- Про держреєстрацію юридичних і фізичних осіб;
- Про державну політику в господарській діяльності;
- Про систему оподаткування;
- Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених ст. 57 Закону України "Про освіту" педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів;
- Про фінансовий лізинг;
- Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу;
- Про дорожній рух;
- Про автомобільний транспорт;
- Про оцінку земель;
- Про охорону праці;
- Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення;

- Про схвалення Концепції Державної соціальної програми “Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини” на період до 2021 року;
- Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;
- Про охорону дитинства;
- Про запобігання та протидію домашньому насильству;
- Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю;
- Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми; протидії захворюванню на туберкульоз на 2018-2021 роки;
- Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки;
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв;
- Про професійний розвиток працівників;
- Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності
- Про зайнятість населення;
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності; Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства; охорони здоров'я України, Міністерства енергетики та вугільної; промисловості України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів, Державного комітету телебачення і радіомовлення України;
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України;
- Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення управління професійно-технічною освітою;

- Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів;
- Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.

Кодекси України:

- Бюджетний кодекс України
- Цивільний кодекс України
- Господарський кодекс України
- Земельний кодекс України
- Кодекс законів про працю України
- Сімейний кодекс України
- Кодекс України про адміністративні правопорушення
- Кримінальний кодекс України
- Кримінальний процесуальний кодекс України
- Податковий кодекс України

Постанови Верховної Ради України:

- Про встановлення щорічної Премії ВРУ педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів;
- Про заснування соціальних стипендій ВРУ для студентів вищих навчальних закладів з числа дітей-сиріт та дітей з малозабезпечених сімей .

Укази Президента України:

- Про Національну доктрину розвитку освіти
- Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року
- Про додаткові заходи щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні
- Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні

- Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики
- Положення про стипендії Президента України для призерів і учасників всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів ПТНЗ
- Про Положення про гранти Президента України для випускників ПТНЗ
- Про стипендії Президента України учасникам і призерам міжнародних учнівських олімпіад з базових навчальних предметів
- Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді
- Про затвердження Комплексних заходів щодо профілактики бездоглядності та правопорушень серед дітей, їх соціальної реабілітації в суспільстві

Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України:

ПЛАН ЗАХОДІВ на 2020—2027 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти “Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта” на період до 2027 року

- Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року
- Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України
- Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року
- Про затвердження Держстандарту ПТО
- Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України
- Про затвердження Положення про ПТНЗ
- Про внесення змін до Положення про ПТНЗ

- Про вдосконалення мережі ВНЗ і ПТНЗ
- Про схвалення Плану заходів, спрямованих на задоволення потреби ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах
- Про ліцензування, атестацію, акредитацію навчальних закладів
- Про ліцензування освітніх послуг
- Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти
- Про затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ
- Про затвердження Положення про ступеневу ПТО
- Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)
- Про затвердження Комплексних заходів щодо формування ступеневої професійно-технічної освіти, спеціалізації та перепрофілювання професійно-технічних навчальних закладів
- Про затвердження Положення про Державну інспекцію навчальних закладів
- Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у ВНЗ і вищих професійних училищах
- Про затвердження Положення про освітній округ
- Про затвердження Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики
- Про внесення змін до Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики
- Про затвердження Порядку працевлаштування випускників ПТНЗ

- Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти
- Про внесення зміни до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти
- Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України (від 11 січня 2018 р. № 23)
- Про затвердження Порядку замовлення, видачі та обліку документів про професійно-технічну освіту державного зразка
- Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади
- Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери
- Про затвердження Порядку отримання благодійних (добровільних) внесків і пожертв від юридичних та фізичних осіб бюджетними установами і закладами освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, науки, спорту та фізичного виховання для потреб їх фінансування
- Про затвердження норм харчування у навчальних та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку
- Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення
- Про Методику нормативної грошової оцінки земель населених пунктів
- Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ
- Про Правила дорожнього руху
- Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами

- Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування
- Про схвалення Концепції Державної програми "Репродуктивне здоров'я на 2006 - 2015 роки"
- Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 року
- Про затвердження Державної цільової соціальної програми "Молодь України" на 2016-2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України
- Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми "Здоров'я нації" на 2002 - 2011 роки
- Про порядок повного державного утримання та забезпечення учнів державних професійних навчально-виховних закладів безкоштовним харчуванням і стипендією
- Про розміри стипендій у державних та комунальних навчальних закладах, наукових установах
- Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань стипендіального забезпечення
- Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів
- Про збільшення розміру академічної стипендії Президента України для найбільш обдарованих молодих митців
- Про збільшення розміру державних стипендій для підтримки діячів літератури і мистецтва, особливо обдарованих учнів і студентів спеціалізованих навчальних закладів у галузі культури
- Про заснування стипендії Кабінету Міністрів України переможцям Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури

- Про надання одноразової адресної грошової допомоги деяким категоріям випускників вищих навчальних закладів
- Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України
- Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років
- Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати
- Про реалізацію окремих положень ст. 57 Закону України "Про освіту"
- Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери
- Про встановлення розміру доплати за окремі види педагогічної діяльності
- Про підвищення оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України
- Про реалізацію Закону України "Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених ст.57 Закону України "Про освіту" педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів
- Про затвердження розмірів підвищення посадових окладів та додаткової оплати за окремі види педагогічної діяльності
- Про встановлення надбавки педагогічним працівникам
- Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів
- Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток

- Про документи про загальну середню та професійно-технічну освіту державного зразка і додатки до них
- Про затвердження Державної цільової програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008 - 2011 роки
- Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2017 році
- Про утворення Державної служби якості освіти України
- Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року
- Про затвердження Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України
- Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2020 роки
- Про затвердження Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року

Накази Міністерства освіти і науки України:

- Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів
- Про затвердження Положення про Раду керівників МОН Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій
- Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу в ПТНЗ
- Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності

- Про удосконалення методичної роботи в системі професійно-технічної освіти
- Про затвердження Положення про дистанційне навчання
- Рішення підсумкової колегії МОН України від 26.08.2010 "Про підсумки розвитку професійно-технічної освіти у 2009/2010 навчальному році та завдання на 2010/2011 навчальний рік"
- Рішення колегії МОН України від 27.08.2009 "Тенденції та пріоритетні напрями діяльності органів управління освітою, установ і навчальних закладів професійно-технічної освіти на 2009/2010 навчальний рік"
- Рішення колегії МОН України від 28.08.2008 "Сучасні тенденції розвитку професійно-технічної освіти: пріоритети та завдання"
- Про запровадження освітньої програми "Intel(R) Навчання для майбутнього" щодо навчання педагогічних працівників ПТНЗ"
- Про затвердження Типових штатних нормативів професійно-технічних навчальних закладів
- Про затвердження Галузевої цільової програми "Підручник для ПТНЗ"
- Про затвердження Плану дій МОН України для реалізації розпорядження КМУ "Про схвалення плану заходів, спрямованих на задоволення потреб ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах"
- Про затвердження ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти
- Про затвердження Порядку здійснення контролю за дотриманням Ліцензійних умов надання освітніх послуг
- Про затвердження Положення про експертну комісію та Порядку проведення ліцензійної експертизи
- Про затвердження Типового положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів

- Про документи з питань ліцензування
- Про затвердження Положення про експертну комісію та порядок проведення акредитаційної експертизи
- Про встановлення нормативів витрат, пов'язаних з проведенням акредитації
- Про затвердження державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій від 23.08.2006
- Про затвердження державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій від 29.08.2007
- Про затвердження державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій від 23.04.2008
- Про затвердження державних стандартів професійно-технічної освіти з робітничих професій від 28.10.2009
- Про впровадження державних стандартів професійно-технічної освіти з робітничих професій від 31.01.2011
- Про розробку державних стандартів професійно-технічної освіти відповідно до компетенцій
- Про формування обсягів державного замовлення на підготовку робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах МОН України
- Про затвердження Положення про ДПА учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти
- Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти
- Про затвердження Положення про проведення пробного зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти
- Про затвердження Інструкції звільнення від випускних і перевідних екзаменів учнів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів України за станом здоров'я

- Про затвердження Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності
- Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс професійної майстерності серед майстрів виробничого навчання системи професійно-технічної освіти
- Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів загальноосвітніх навчальних закладів
- Про затвердження Інструкції про переведення та випуск учнів навчальних закладів системи загальної середньої освіти усіх типів та форм власності
- Про затвердження Інструкцій з ведення журналів обліку теоретичного та виробничого навчання учнів ПТНЗ
- Про затвердження Інструкції про порядок обчислення зарплати працівників освіти
- Про упорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ
- Про затвердження Положення про ВПУ та Центр ПТО
- Про затвердження Тимчасового положення про професійний ліцей
- Про затвердження Положення про навчальний центр при установі виконання покарань
- Про затвердження Положення про навчальне господарство ПТНЗ, що здійснює підготовку кваліфікованих робітників для сільського господарства
- Про затвердження Типового договору про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами

- Про затвердження форм держстатзвітності з питань професійно-технічної освіти та інструкцій щодо їх заповнення
- Про затвердження Типового положення про атестацію педпрацівників України
- Про затвердження Положення про порядок затвердження та погодження статутів вищих та професійно-технічних навчальних закладів у МОН України
- Про затвердження Примірного положення про порядок звітування керівників дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних закладів перед педагогічним колективом та громадськістю
- Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за діяльністю навчальних закладів
- Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах
- Про затвердження Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах
- Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих МОН України
- Про затвердження Положення про кабінет охорони праці та безпеки життєдіяльності ПТНЗ
- Про затвердження примірних інструкцій з охорони праці під час виробничого навчання за професією "Електрогазозварник", "Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" для учнів ПТНЗ
- Про затвердження Правил пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України

- Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти
- Про затвердження Типових правил прийому до ПТНЗ України
- Про затвердження Положення про золоту і срібну медаль
- Про внесення змін до Положення про психологічну службу системи освіти України
- Про затвердження Орієнтовного положення про організацію і проведення виховної роботи в ПТНЗ МОН України
- Про затвердження Концепції національного виховання студентської молоді
- Про затвердження Примірного Положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітнього навчального закладу
- Про затвердження Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу
- Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України
- Про затвердження Положення про мережу освітянських бібліотек МОН України та АПН України
- Про затвердження Положення про туристські маршрутно-кваліфікаційні комісії навчальних закладів системи МОН України
- Про затвердження Положення про дисциплінарну кімнату спеціальної загальноосвітньої школи та спеціального професійного училища для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання
- Щодо невідкладних заходів з організації харчування дітей у дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладах
- Про затвердження Положення про ІВС "Освіта" та Порядку замовлення, видачі та обліку документів про освіту державного зразка

- Про затвердження Порядку замовлення, видачі та обліку документів про освіту державного зразка
- Про затвердження опису зразків документів про професійно-технічну освіту
- Про затвердження студентського та учнівського квитків державного зразка
- Про затвердження Порядку замовлення, видачі та обліку студентських та учнівських квитків державного зразка та їх карток
- Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах
- Про затвердження Положення про Всеукраїнський чемпіонат з інформаційних технологій "Екософт"
- Про затвердження інструкції з ведення ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах I-III ступенів
- Про Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи МОН
- Про затвердження змін до Типового положення про атестацію педагогічних працівників
- Про систему рейтингового оцінювання діяльності професійно-технічних навчальних закладів у 2011-2012 навчальному році
- Про затвердження Типових правил прийому до професійно-технічних навчальних закладів України
- Про формування обсягів державного замовлення на підготовку робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах Міністерства освіти і науки України

Нормативні документи інших міністерств і відомств:

- Про Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту

- Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій
- Про затвердження Правил безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти
- Про затвердження Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки

Міжнародні нормативно-правові акти:

- Загальна декларація прав людини
- Декларація прав дитини
- Конвенція про права дитини
- Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей

Нормативні документи щодо морального та матеріального заохочення педпрацівників ЗПО:

- Закон України "Про державні нагороди України"
- Указ Президента України "Про відомчі заохочувальні відзнаки"
- Указ Президента України "Про почесні звання України"
- Указ Президента України "Про Державну премію України в галузі освіти"
- Розпорядження Кабінету Міністрів України "Деякі питання запровадження заохочувальних відзнак Прем'єр-міністра України"
- Постанова Кабінету Міністрів України "Про Почесну грамоту Кабінету Міністрів України"
- Постанова Верховної Ради України "Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів"

- Наказ Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства освіти і науки України"

Соціальне партнерство:

Науково-практичний збірник "Впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення налагодження системи партнерських стосунків з працедавцями та соціальними партнерами для якісної підготовки кваліфікованих робітників":

Додакок 1 База даних для організації навчально-методичного забезпечення підготовки робітничих кадрів (частина 1)

Додаток 2 База даних для планування та організації навчально-методичного забезпечення підготовки робітничих кадрів (частина 2)

Додаток 3 База перспективних та діючих процесів, які відносяться до сільськогосподарської галузі

Додаток 4 Список інженерно-педагогічних працівників

ДОДАТОК А. Перелік підприємств промисловості (напрямок – загальні професії електротехнічного виробництва), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Б. Перелік підприємств промисловості (напрямок – виробництво електронної техніки), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК В. Перелік підприємств промисловості (напрямок – хімічне виробництво), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Д. Перелік підприємств промисловості (напрямок – лісозаготівельні роботи), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Е. Перелік підприємств промисловості (напрямок – деревообробне виробництво), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Ж. Перелік підприємств промисловості (напрямок – виробництво целюлози, паперу, картону та поліграфічне виробництво), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК З. Перелік підприємств промисловості (напрямок – виробництво керамічних, фарфорових і фаянсових виробів), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК И. Перелік підприємств промисловості (напрямок – текстильне та трикотажне виробництво), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК К. Перелік підприємств промисловості (напрямок – виробництво взуття), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Л. Перелік підприємств промисловості (напрямок – швейне виробництво), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК М. Перелік підприємств промисловості (напрямок – виробництво художніх і ювелірних виробів), що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Н. Перелік підприємств сільського господарства та переробки сільськогосподарської продукції, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК П. Перелік підприємств транспорту, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Р. Перелік підприємств зв'язку, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК С. Перелік підприємств будівельної галузі, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Т. Перелік підприємств харчової промисловості, громадського харчування та хлібопекарського і макаронного виробництва, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК У. Перелік підприємств торгівлі, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Ф. Перелік підприємств житлово-комунального господарства і невиробничих видів побутового обслуговування населення, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Х. Перелік підприємств машинобудівної та металургійної галузей, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Ц. Перелік підприємств сфери послуг, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

ДОДАТОК Ш. Перелік підприємств, що займаються мисливством та рибальством і є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ

ДОДАТОК Щ. Перелік інших підприємств, що є активними за даними ДПА та зареєстровані в ЄДРПОУ.

Нормативна база психологічної служби:

Закони України:

Закон України ПРО ОСВІТУ

1. Закон України ПРО ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ
2. Закон України ПРО ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНУ ОСВІТ
3. Закон України ПРО ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ
4. Закон України ПРО ПОЗАШКІЛЬНУ ОСВІТУ
5. Закон України ПРО ОХОРОНУ ДИТИНСТВА

6. Закон України ПРО СПРИЯННЯ СОЦІАЛЬНОМУ СТАНОВЛЕННЮ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДІ В УКРАЇНІ
7. Закон України ПРО СОЦІАЛЬНУ РОБОТУ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ
8. Закон України ПРО ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї
9. Закон України ПРО СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ
10. Закон України ПРО ЗАХИСТ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ
11. Закон України ПРО РЕАБІЛІТАЦІЮ ІНВАЛІДІВ В УКРАЇНІ

Укази ПРЕЗИДЕНТА України:

1. Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні
2. Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей

Постанови КМУ:

1. Перелік посад педагогічних та науково-педагогічних працівників
2. Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним, педагогічним, науково-педагогічним працівникам освіти та науковим працівникам
3. Порядок виплати надбавок за вислугу років педагогічним та науково-педагогічним працівникам навчальних закладів і установ освіти
4. Про внесення змін до переліку закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років
5. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами
6. Про реалізацію статті 54 Закону України "Про освіту" та статті 48 Закону України "Про вищу освіту"

7. Про затвердження переліку послуг з виховання та навчання, операції з надання яких звільняються від обкладення податком на додану вартість
8. Про затвердження Положення про всеукраїнський конкурс "Учитель року"
9. Про затвердження розмірів підвищення посадових окладів (ставок заробітної плати) та додаткової оплати за окремі види педагогічної діяльності у співвідношенні до тарифної ставки
10. Про затвердження Державної цільової соціальної програми реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування
11. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на 2006-2016 роки"

Накази МОН:

1. Про затвердження Типового положення про центри практичної психології і соціальної роботи
2. Про затвердження Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів
3. Про затвердження Положення про експертизу психологічного і соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах Міністерства освіти і науки України
4. Про затвердження "Стратегії розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2008 року"
5. Про визначення порядку присвоєння педагогічних звань педагогічним працівникам
6. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників

7. Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і науки України
8. Про затвердження Концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді
9. Про затвердження положень про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства освіти і науки України
10. Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення
11. Про заходи МОН України по реалізації Указу Президента України "Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні"

12. Положення про психологічну службу системи освіти України

ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ПСИХОЛОГА:

Лист МОН щодо планування діяльності, ведення документації і звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти України

Лист МОН про статус практичного психолога

Лист МОН України "Про забезпечення фахівцями та пріоритетні напрями діяльності психологічної служби системи освіти у 2015-2016 навчальному році"

Лист МОН України щодо профілактики учинення дітьми навмисних самоушкоджень

Оперативна інформація щодо учнів (вихованців), що переселилися із АРК, Донецької та Луганської областей та зараховані до навчальних закладів

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗМІСТУ

I. Загальні документи з питань ПТО

1. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 №1060.
2. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 №103.
3. Концепція Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011 – 2015 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 1723-р.
4. Рішення підсумкової колегії Міністерства освіти і науки України від 26 серпня 2010 року «Про підсумки розвитку професійно-технічної освіти у 2009/2010 навчальному році та завдання на 2010/2011 навчальний рік».
5. Рішення колегії Міністерства освіти і науки України «Тенденції та пріоритетні напрями діяльності органів управління освіти, установ і навчальних закладів професійно-технічної освіти на 2009/2010 навчальний рік».
6. Рішення колегії Міністерства освіти і науки України «Сучасні тенденції розвитку професійно-технічної освіти: пріоритети та завдання» від 28.08.2008.
7. Положення про Міністерство освіти і науки України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 19.12.2006 №1757.
8. Положення про Республіканський (Автономна Республіка Крим), обласний, Київський та Севастопольський міський навчально-методичний центр професійно-технічної освіти, затверджене наказом МОН України від 31.07.1998 №284.
9. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.1998 №65.

10. Положення про ступеневу професійно-технічну освіту, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 1999 № 956.
11. Положення про Державну інспекцію навчальних закладів, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29.11.2001 №1614.
12. Положення про Раду керівників Міністерства освіти і науки Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, затверджене наказом МОН України від 08.12.2006 №814.
13. Положення про порядок затвердження та погодження статутів вищих та професійно-технічних навчальних закладів у Міністерства освіти України, затверджене наказом МОН України від 27.10.1999 №370.
14. Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти, затверджене наказом МОН України від 20.06.2000 №225.
15. Тимчасове положення про професійний ліцей, затверджене наказом МОН України від 17.10.2002 №587.
16. Положення про навчальний центр при установі виконання покарань, затверджене наказом МОН України та Держдепартаменту України з питань виконання покарань від 26.02.2004 №153/32.
17. Положення про освітній округ, затверджене постановою Кабінету Міністрів від 27.08. 2010 №777.
18. Указ Президента України від 20.03.2008 №244/2008 «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні».
19. Рекомендації щодо призначення та звільнення керівників державних професійно-технічних навчальних закладів та установ професійно-технічної освіти, підпорядкованих МОН, схвалені наказом МОН України від 17.02.2010 №119.

20. Типове положення про атестацію педагогічних працівників України, затверджене наказом МОН України від 06.10.2010 № 930.
21. Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи Міністерства освіти України, затверджене наказом Міністерства освіти України від 20.12.1993 № 455.
22. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затверджене наказом МОН України від 07.11.2000 № 522.
23. Розпорядження КМУ від 21.01.2009 №42-р «Питання управління окремими державними професійно-технічними навчальними закладами, підпорядкованими МОН»
24. Типове положення про Головне управління освіти і науки Київської міської державної адміністрації, управління освіти і науки обласної, Севастопольської міськдержадміністрації, затверджено постановою КМУ від 22.08.2000 №1326.
25. Положення про Міжгалузеву раду з професійно-технічної освіти, затверджене постановою КМУ від 07.04.98 №458.
26. Указ Президента України від 08.05.1996 №322 «Про основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні» (на 1996 – 2000 рр.)
27. Комплексні заходи щодо формування ступеневої професійно-технічної освіти, спеціалізації та перепрофілювання професійно-технічних навчальних закладів (на 1998-2003 роки), затверджені постановою КМУ від 02.04.1998 №481.
28. Указ Президента України від 18.09.2004 №1102 «Про додаткові заходи щодо вдосконалення професійно-технічної освіти в Україні».
29. План заходів, спрямованих на задоволення потреби ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах, схвалений розпорядженням КМУ від 17.10.2007 №886.

30. План дій Міністерства освіти і науки України для реалізації розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2007 № 886-р “Про схвалення плану заходів, спрямованих на задоволення потреби ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах”, затверджений наказом МОН України від 12.12.2007 №1121.
31. Програма оптимізації мережі ПТНЗ на 2009 рік, затверджена наказом МОН України від 12.03.2009 №237.
32. Положення про порядок створення, реорганізації та ліквідації навчально-виховних закладів, затверджене постановою КМУ від 05.04.1994 №228.
33. Лист МОН України від 07.10.2009 «Щодо передачі професійно-технічних навчальних закладів у структуру ВНЗ» .
34. Положення про професійно-технічний навчальний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.1998 №1240.
35. Примірне положення про порядок звітування керівників дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних закладів перед педагогічним колективом та громадськістю, затверджене наказом МОН України від 23.03.2005 р. №178.
36. Порядок здійснення державного контролю за діяльністю навчальних закладів, затверджений наказом МОН України від 25.01.2008 № 34.
37. Типові правила прийому до професійно-технічних навчальних закладах України, затверджені наказом МОН України від 06.06.2006 № 441.
38. Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій, затверджені наказом Мінпраці України, Мін'юсту України, Мінфіну України від 28.06.1993 р. № 43.

39. Інструкція з ведення ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах I-III ступенів, затверджена наказом МОН України від 23.06.2000 р. №240.

II. Ліцензування та акредитація діяльності ПТНЗ

1. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти, затверджені наказом МОН України від 24.12.2003 №847.

2. Порядок здійснення контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг, затверджений наказом МОН України від 24.12.2003 №847.

3. Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи, затверджене наказом МОН України від 24.12.2003 №847.

4. Типове положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів, затверджене наказом МОН України від 24.12.2003 №847.

5. Порядок ліцензування діяльності з надання освітніх послуг, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.08.2007 №1019.

6. Наказ МОН України від 21.01.2009 №30 «Про документи для проведення ліцензування».

7. Положення про державну акредитаційну комісію, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2003 №1380.

8. Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 р. № 978.

9. Положення про експертну комісію та порядок проведення акредитаційної експертизи, затверджене наказом МОН України від 14.01.2002 р. № 16.

10. Наказ МОН України від 04.06.2002 № 321 «Про встановлення нормативів витрат, пов'язаних з проведенням акредитації» (витяг).

III. Розробка, апробація та впровадження ДСПТО

1. Державний стандарт професійно-технічної освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1135.

2. Наказ МОН України від 23.08.2006 № 632 «Про затвердження державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій».

3. Наказ МОН України від 29.08.2007 № 771 «Про затвердження державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій».

4. Наказ МОН України від 23.04.2008 № 359 «Про затвердження державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій».

5. Наказ МОН України від 28.10.2009 № 989 «Про затвердження державних стандартів професійно-технічної освіти з робітничих професій».

6. Наказ МОН України від 19.02.2008 № 108 «Про розробку державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій відповідно до компетенцій».

7. Наказ МОН України від 31.01.2011 №62 «Про впровадження державних стандартів професійно-технічної освіти з робітничих професій».

IV. Організація навчально-виробничого процесу в ПТНЗ

1. Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.2007 №1117.
2. Наказ МОН України від 16.05.2006 №373 «Про формування обсягів державного замовлення на підготовку робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах Міністерства освіти і науки України».
3. Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах, затверджене наказом МОН України від 30.05.2006 №419.
4. Положення про навчальне господарство професійно-технічного навчального закладу, що здійснює підготовку кваліфікованих робітників для сільського господарства, затверджене наказом МОН України від 10.07.2006 №527
5. Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затверджене наказом МОН України від 18.02.2008 №94.
6. Інструкція про переведення та випуск учнів (вихованців) навчальних закладів системи загальної середньої освіти, затверджена наказом МОН України від 14.04.2008 №319.
7. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, затверджені наказом МОН України від 05.05.2008 №371.
8. Положення про проведення пробного зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти, затверджене наказом МОН України від 29.05.2008 № 479

9. Інструкція з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом МОН України від 03.06.2008 № 496.
10. Інструкції з ведення журналу обліку теоретичного та виробничого навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів, затверджені наказом МОН від 26.01.2011 №59
11. Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки, затверджене наказом Держнаглядохоронпраці України від 30.12.1994 № 130.
12. Порядок надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики зі змінами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 №770.
13. Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом МОН України від 21.01.2004 № 40.
14. Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту, затверджене наказом Мінпраці України, Міносвіти України від 31.12.1998 №201/469.
15. Типовий договір про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами, затверджений наказом МОН України від 11.03.2002 № 183.
16. Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.05.2009 №511.

V. Працевлаштування випускників

1. Порядок працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням, затверджений постановою Кабінету Міністрів від 27.08.2010 №784.

VI. Методична робота у ПТНЗ

1. Положення про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі, затверджене наказом МОН України від 12.12.2000 № 582 «Про удосконалення методичної роботи в системі професійно-технічної освіти».

2. Наказ МОН України від 13.01.2006 р. № 10 «Про запровадження освітньої програми "Intel (R) Навчання для майбутнього" щодо навчання педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів».

3. Наказ МОН України від 31.12.2009 №1257 «Про затвердження Галузевої цільової програми «Підручник для професійно-технічних навчальних закладів».

VII. Проведення конкурсів, олімпіад та інших заходів

1. Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності, затверджене наказом Міносвіти України від 18.08.1998 №305.

2. Положення про Всеукраїнський чемпіонат з інформаційних технологій "Екософт", затверджене наказом МОН України від 03.03.2007 №177.

3. Положення про Всеукраїнський конкурс професійної майстерності серед майстрів виробничого навчання системи

професійно-технічної освіти, затверджене наказ МОН України від 26.05.2005 №316.

4. Положення про гранти Президента України для випускників професійно-технічних навчальних закладів, затверджене Указом Президента України від 28.12.2004 № 1561/2004.

VIII. Виховна робота у закладах профтехосвіти

1. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю».

2. Закон України «Про охорону дитинства».

3. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї».

4. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв».

6. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми протидії захворюванню на туберкульоз у 2007 – 2011 роках».

7. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009-2013 роки».

8. Закон України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року».

9. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики».

10. Указ Президента України «Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді».

11. Загальна декларація прав людини.

12. Декларація прав дитини.
13. Конвенція про права дитини.
14. Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту та розвитку дітей.
15. Орієнтовне положення про організацію і проведення виховної роботи в професійно-технічних навчальних закладах Міністерства освіти і науки України, затверджене наказом МОН України від 16.04.2002 №257.
16. Концепція національного виховання студентської молоді, затверджена рішенням колегії МОН України від 25.06.2009.
17. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладах України, затверджене наказом МОН України від 02.08.2005 №458.
18. Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації» на 2006 - 2015 роки, затверджена розпорядженням КМУ від 27.04.2006 №244-р.
19. Міжгалузєва комплексна програма «Здоров'я нації» на 2002-2011 роки», затверджена постановою КМУ від 10.01.2002 №14.
20. Державна цільова програма зменшення шкідливого впливу тютюну на здоров'я населення на період до 2012 року, затверджена постановою КМУ від 03.09.2009 №940.
21. Державна програма інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008-2011 рр., затверджена постановою КМУ від 02.07.2008 №594.
22. Положення про мережу освітянських бібліотек МОН України та АПН України, затверджене наказом МОН України, АПН України від 30.05.2003 №334/31.
23. Положення про туристські маршрутно-кваліфікаційні комісії навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України, затверджене наказом МОН України від 16.05.2005 №295.

24. Положення про піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу, затверджене наказом МОН України від 05.02.2001 №45.
25. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти, затверджене наказом МОН України від 06.09.2000 №434.
26. Положення про дисциплінарну кімнату спеціальної загальноосвітньої школи та спеціального професійного училища для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання, затверджене наказом Міносвіти України від 25.08.1994 № 256.
27. Примірне Положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітнього навчального закладу загальноосвітнього навчального закладу, затверджене наказом МОН України від 02.06.2004 №440.

IX. Організація роботи з охорони праці

1. Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти, затверджене наказом МОН України від 01.08.2001 №563.
2. Правила пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України, затверджені наказом Міносвіти України, МВС України, Головного управління державної пожежної охорони від 30.09.1998 №348/70.
3. Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, затверджене наказом МОН України від 18.04.2006 №304.
4. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах, затверджене наказом МОН України від 31.08.2001 № 616.

5. Правила безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти, затверджені наказом Держнаглядохоронпраці України від 16.03.2004 № 81.
6. Положення про кабінет охорони праці та безпеки життєдіяльності професійно-технічного навчального закладу, затверджено наказом МОН України від 20.10.2005 № 609.
7. Примірня інструкція з охорони праці під час виробничого навчання за професією "електрогазоварник" для учнів професійно-технічних навчальних закладів, затверджена наказом МОН України від 17.05.2005 №299.
8. Примірня інструкція з охорони праці під час виробничого навчання за професією "тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва" для учнів професійно-технічних навчальних закладів, затверджена наказом МОН України від 17.05.2005 № 299.

Х. Стипендіальне забезпечення

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.1994 № 565 «Про порядок повного державного утримання та забезпечення учнів державних професійних навчально-виховних закладів безкоштовним харчуванням і стипендією».
2. Положення про порядок призначення стипендій Президента України учасникам і призерам міжнародних учнівських олімпіад з базових навчальних предметів, затверджене Указом Президента України від 30.12.1998 № 1419/98.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1999 № 169 «Про розмір стипендій Президента України учасникам і призерам міжнародних учнівських олімпіад з базових навчальних предметів».
4. Указ Президента України від 02.10.1999 № 1275/99 «Про підвищення розміру стипендій студентам та учням навчальних закладів».

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2000 № 234 "Про збільшення розміру академічної стипендії Президента України для найбільш обдарованих молодих митців».
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2000 № 235 "Про збільшення розміру державних стипендій для підтримки діячів літератури і мистецтва, особливо обдарованих учнів і студентів спеціалізованих навчальних закладів у галузі культури».
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 №982 «Про заснування стипендії КМУ переможцям Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури»
8. Положення про порядок призначення соціальних стипендій Верховної Ради України для студентів вищих навчальних закладів з числа дітей-сиріт та дітей з малозабезпечених сімей, затверджене постановою Верховної Ради України від 24.10.2002 № 218-IV.
9. Порядок призначення і виплати стипендій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2004 № 882.
10. Положення про стипендії Президента України для призерів і учасників всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів професійно-технічних навчальних закладів», затверджене Указом Президента України від 28.12.2004 № 1562/2004.

XI. Видача документів про освіту та інших,
що стосуються освіти і навчання

1. Перелік документів про освіту і вчені звання в Україні, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.1997 № 1260 (витяг).
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 № 979 «Про затвердження зразків документів про професійно-технічну освіту» (витяг).

3. Наказ МОН України від 30.08.2001 № 615 «Про затвердження Порядку замовлення, видачі та обліку документів про освіту державного зразка» (витяг).
4. Наказ МОН України від 06.12.2001 р. № 788 «Про затвердження опису зразків документів про професійно-технічну освіту» (витяг).
5. Наказ МОН України від 10.12.2003 р. № 810 «Про затвердження студентського та учнівського квитків державного зразка» (витяг).
6. Положення про інформаційно-виробничу систему інформаційного та документарного забезпечення установ та громадян України галузі освіти (ІВС "ОСВІТА"), затверджене наказом МОН України від 10.12.2003 № 811.
7. Порядок замовлення документів про освіту державного зразка, видачі та обліку їх карток, затверджений наказом МОН України від 10.12.2003. №811.
8. Порядок замовлення, видачі та обліку студентських та учнівських квитків державного зразка та їх карток, затверджений наказом МОН України від 13.08.2007 № 735.
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 №83 «Про виготовлення документів про освіту».

XII. Нарахування та виплата заробітної плати

та інших виплат педпрацівникам і учням ПТНЗ

1. Наказ Міносвіти України від 15.04.1993 № 102 «Про затвердження Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти».
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.1993 № 909 (витяг) «Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років».

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 № 100 «Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2001 № 78 (витяг) «Про реалізацію окремих положень частини першої статті 57 Закону України "Про освіту", частини першої статті 25 Закону України "Про загальну середню освіту", частини другої статті 18 і частини першої статті 22 Закону України "Про позашкільну освіту" (Про затвердження Порядку виплати надбавок за вислугу років і допомоги на оздоровлення педагогічним і науково-педагогічним працівникам)».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» (витяг).
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1096 «Про встановлення розміру доплати за окремі види педагогічної діяльності».
7. Закон України від 09.09.2004 № 1994-IV «Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України "Про освіту" педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів».
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2005 № 790 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери роботи» (витяг).
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2005 № 934 «Про реалізацію Закону України «Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України «Про освіту»

педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів» (витяг).

10. Наказ МОН України від 26.09.2005 р. № 557 «Про умов впорядкування оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ» (витяг).

11. Постанова Верховної Ради України від 14.09.2006 № 131-V «Про встановлення щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів».

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2006 №1361 «Про надання одноразової адресної грошової допомоги деяким категоріям випускників вищих навчальних закладів».

13. Постанова Кабінету Міністрів Україна від 20.04.2007 №643 «Про затвердження розмірів підвищення посадових окладів (ставок заробітної плати) та додаткової оплати за окремі види педагогічної діяльності у співвідношенні до тарифної ставки».

14. Постанова Кабінету Міністрів Україна від 05.10.2009 №1130 «Про встановлення надбавки вчителям, вихователям загальноосвітніх навчальних закладів, викладачам і майстрам виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів та вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації державної та комунальної форми власності, керівникам та заступникам керівників зазначених закладів, посади яких віднесені до посад педагогічних працівників».

15. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 №346 «Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам навчальних закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам» (витяг).

16. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.1998 №45 «Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток».

АНКЕТА

дослідження ставлення викладачів спецдисциплін до компонентів педагогічної майстерності

Шановний колего! Це анонімне анкетування проводиться з метою з'ясування Вашої позиції щодо розвитку педагогічної майстерності педагогів профтехосвіти у системі підвищення кваліфікації. Уважно прочитайте, будь ласка, кожне запитання і відзначте відповіді, які співпадають з Вашою точкою зору (їх може бути кілька в одному блоці). Заздалегідь вдячні Вам за щирі відповіді .

1. Які якості Ви хотіли б розвинути?

- ставлення до праці як необхідного способу самореалізації;
- гуманістична спрямованість педагогічної праці;
- педагогічна культура;
- саморегуляція діяльності і поведінки;
- готовність до активної взаємодії з учнями з метою цілеспрямованого педагогічного впливу;
- вимогливість до себе та своєї діяльності;
- соціальна компетентність;
- професійної компетентність;
- комунікативної компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- прагнення до постійного самовдосконалення;
- педагогічного мислення і педагогічної техніки;
- готовність до творчої педагогічної діяльності;
- інше (Ваш варіант)

2. Що Ви вкладаєте у зміст поняття «професійно-педагогічна компетентність»?

- педагогічний потенціал;
- здібності до педагогічної діяльності;
- педагогічний досвід;
- професійні знання, уміння і навички;
- професійні якості та властивості.

3. Що, на Вашу думку, ефективно впливає на розвиток педагогічної майстерності?

- самоосвіта та самовдосконалення;
- курси підвищення кваліфікації;
- досвід педагогічної діяльності;

- вироблення індивідуального стилю викладання;
 - самокритичність та постійний пошук «себе» як педагога.
4. Що, на Вашу думку, суттєво сприятиме розвитку педагогічної майстерності викладачів ПТНЗ?:
- обов'язковість, системність і неперервність підвищення кваліфікації протягом усієї педагогічної діяльності;
 - оновлення змісту курсів підвищення кваліфікації з урахуванням сучасного стану і перспектив розвитку професійної освіти;
 - використання передового педагогічного досвіду;
 - урахування індивідуальних потреб та інтересів слухачів, рівня підготовленості та умов роботи педагога;
 - активність і самостійність педагогів у процесі підвищення кваліфікації;
 - матеріальна і моральна зацікавленість педагога у професійному зростанні.

А тепер кілька слів про Вас: Ваш атестаційний рівень (категорія) Ваш загальний стаж роботи Ваш педагогічний стаж у системі ПТО Ваша базова освіта Наявність педагогічної освіти (так, ні) Дякуємо за співпрацю.

**Стан забезпечення ЗППО та ЗВО, що здійснюють підготовку фахівців
за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»
освітнього ступеня «Бакалавр» у регіонах України [15]**

№ з/п	Регіони України і столиця	Загальна кількість закладів професійної (професійно-технічно) освіти	Заклади вищої освіти, що здійснюють підготовку за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» освітнього ступеня «Бакалавр»	Спектр спеціалізацій
1	Київ	69	Київський національний університет будівництва і архітектури	- машинобудування - комп'ютерні технології
			Київський національний університет технологій та дизайну	- технологія виробів легкої промисловості - дизайн
			Національний педагогічний університету імені М. П. Драгоманова	харчові технології - технології виробів легкої промисловості - комп'ютерні технології - дизайн - деревообробка - охорона праці - готельно-ресторанна справа - документознавство - економіка - туризм
			Національний транспортний університет	- транспорт
			Національний	- технологія

			університет біоресурсів і природокористування України	виробництва і переробки продуктів сільського господарства
2	Дніпропетровська область	107	Державний вищий навчальний заклад «Криворізький державний педагогічний університет»	-транспорт - технології виробів легкої промисловості - сфера обслуговування
			Державний вищий навчальний заклад «Криворізький національний університет»	-комп'ютерні технології
			Індустріальний коледж державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет»	- охорона праці
			Національна металургійна академія України	- металургія
			Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»	- гірництво
3	Львівська область	69	Національний університет «Львівська політехніка»	- комп'ютерні технології - будівництво
4	Харківська область	66	Українська інженерно-педагогічна академія	- транспорт - зварювання - комп'ютерні технології - машинобудування - метрологія, стандартизація та сертифікація - електротехніка та електромеханіка

				<ul style="list-style-type: none"> - електроніка, радіотехніка та телекомунікації - енергетика - нафтова справа - охорона праці - технології виробів легкої промисловості - харчові технології - сфера обслуговування
			Харківський національний автомобільно-дорожній університет	<ul style="list-style-type: none"> - метрологія, стандартизація та сертифікація - транспорт
			Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва	<ul style="list-style-type: none"> - технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства
5	Полтавська область	60	Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка	<ul style="list-style-type: none"> - технологія виробів легкої промисловості - деревообробка
6.	Донецька область	59	Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»	<ul style="list-style-type: none"> - технологія виробів легкої промисловості
			Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет»	<ul style="list-style-type: none"> - будівництво
			Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут Української інженерно-педагогічної академії (Бахмут)	<ul style="list-style-type: none"> - електроніка, радіотехніка та телекому-нікації - енергетика - комп'ютерні технології - охорона праці

				- транспорт - економіка
7	Одеська область	58	-	-
8.	Миколаївська область	55	Миколаївський національний аграрний університет	- технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства
9.	Сумська область	51	Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка	- технологія виробів легкої промисловості - будівництво - технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства
10.	Вінницька область	50	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	- сфера обслуговування - комп'ютерні технології
11.	Запорізька область	46	Бердянський державний педагогічний університет	- комп'ютерні технології - енергетика
			Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	комп'ютерні технології
12.	Кіровоградська область	38	Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені В. Винниченка	- комп'ютерні технології - технологія виробів легкої промисловості
13.	Рівненська область	38	Національний університет водного господарства та природокористування	- комп'ютерні технології
			Рівненський державний	- комп'ютерні технології

			гуманітарний університет	- охорона праці
14.	Херсонська область	36	Херсонський державний університет	- технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства - транспорт
15.	Хмельницька область 36	36	Кам'янець- подільський національний університет імені І. Огієнка	- охорона праці
			Подільський державний аграрно- технічний університет	- технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства
			Хмельницький національний університет	- транспорт
16.	Житомирська область	35	Житомирський державний університет імені І. Франка	- комп'ютерні технології
17.	Київська область	35	Державний вищий навчальний заклад «Переяслав- Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. Сковороди»	- харчові технології - товаровознавство - документознавство - сфера обслуговуван- ня - видавничо- поліграфічна справа - охорона праці
18.	Закарпатська область	31	Мукачівський державний університет	- технологія виробів легкої промисловості
19.	Тернопіль- ська область	31	Відокремлений підрозділ національного університету біоресурсів і природокористуван- ня України «Бережанський агротехнічний	- електротехніка та електромеханіка

			інститут»	
			Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Т. Шевченка	- деревообробка
			Тернопільський національний економічний університет університет імені В. Гнатюка	- сфера обслуговування - документознавство - комп'ютерні технології
20.	Івано-Франківська область	30	-	-
21.	Черкаська область	30	Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини	- комп'ютерні технології - харчові технології
22.	Чернігівська область	29	Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка	- харчові технології - транспорт
23.	Луганська область	27	заклад «Луганський національний університет імені Т. Шевченка»	- технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства - транспорт - харчові технології
			Східноукраїнський національний університет імені В. Даля	- комп'ютерні технології - машинобудування - технологія виробів легкої промисловості
24.	Волинська область	21	Луцький національний технічний університет	- комп'ютерні технології
25.	Чернівецька область	19	Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича	- машинобудування